

Utbetalning av förmåner, bidrag och ersättningar

En vägledning är i första hand ett stöd för Försäkringskassans medarbetare vid ärendehandläggning och utbildning. Den innehåller en samlad information om vad som gäller på det aktuella området, uppdelat på tillämpnings- och metodstödsavsnitt.

En vägledning kan innehålla beskrivningar av

- författningsbestämmelser
- allmänna råd
- förarbeten
- rättspraxis
- JO:s beslut

En vägledning kan även innehålla beskrivningar av hur man ska handlägga ärenden på det aktuella området och vilka metoder som då ska användas.

Vägledningarna uppdateras fortlöpande. Ändringar arbetas in i den elektroniska versionen. Den elektroniska versionen hittar du på [http://www.forsakringskassan.se/Om Försäkringskassan/Dina rättigheter och skyldigheter/Vägledningar och rättsliga ställningstaganden – Vägledningar](http://www.forsakringskassan.se/Om_Forsakringskassan/Dina_rattigheter_och_skyldigheter/Vagledningar_och_rattsliga_stallningstaganden_-_Vagledningar).

Du som arbetar på Försäkringskassan hittar dem också på Fia.

Upplysningar: Försäkringskassan
Rättsavdelningen

Innehåll

Förkortningar	6
Sammanfattning.....	7
Läsanvisningar	8
1 Inledning	9
2 När betalar Försäkringskassan ut en förmån?	10
2.1 Levnadsintyg.....	10
2.2 Metodstöd – levnadsintyg	10
2.2.1 <i>Metodstöd – utskick från Pensionsmyndigheten .....</i>	<i>10</i>
2.2.2 <i>Metodstöd – när den försäkrade kontaktar Försäkringskassan för att få en ny blankett.....</i>	<i>11</i>
2.2.3 <i>Metodstöd – när den försäkrade kommer till ett servicekontor.....</i>	<i>11</i>
2.2.4 <i>Metodstöd – intyg med e-post .....</i>	<i>12</i>
2.2.5 <i>Metodstöd – när levnadsintyg kommit in till Pensionsmyndigheten .....</i>	<i>12</i>
2.2.6 <i>Metodstöd – utländska levnadsintyg.....</i>	<i>12</i>
2.2.7 <i>Metodstöd – övrigt .....</i>	<i>12</i>
2.3 Utbetalningstidpunkter	13
2.3.1 <i>Bostadstillägg till sjukersättning och aktivitetsersättning .....</i>	<i>13</i>
2.3.2 <i>Sjukersättning och aktivitetsersättning .....</i>	<i>14</i>
2.3.3 <i>Arbetskadelivränta .....</i>	<i>16</i>
2.3.4 <i>Dagersättning.....</i>	<i>16</i>
2.3.5 <i>Metodstöd – dagersättningar.....</i>	<i>18</i>
2.3.6 <i>Stöd till personer med funktionsnedsättning.....</i>	<i>18</i>
2.3.7 <i>Bidrag.....</i>	<i>20</i>
2.3.8 <i>Boendetillägg .....</i>	<i>21</i>
2.3.9 <i>Tandvårdsstöd .....</i>	<i>21</i>
2.3.10 <i>Ersättning för sjukvårdskostnader i annat EU/EES land och Schweiz .....</i>	<i>21</i>
2.4 Utbetalning till personer som bor utomlands	21
2.5 Utbetalning på begäran av ett EU/EES land och Schweiz	21
3 Avdrag för skatt	23
3.1 Inledning	23
3.2 Metodstöd – om du ska betala en skattepliktig förmån manuellt.....	24
3.3 Förmåner, bidrag och ersättningar som inte är skattepliktiga.....	24
3.4 Skattepliktiga förmåner, bidrag och ersättningar	25
3.5 Skatteformer	26
3.5.1 <i>A-skatt.....</i>	<i>26</i>
3.5.2 <i>F-skatt .....</i>	<i>26</i>
3.5.3 <i>F-skatt med villkor, så kallad FA-skatt.....</i>	<i>26</i>
3.5.1 <i>Särskild A-skatt, så kallad SA-skatt .....</i>	<i>27</i>
3.6 Reglerna för skatteavdrag	27
3.6.1 <i>Huvudinkomst .....</i>	<i>27</i>
3.6.2 <i>Övriga inkomster.....</i>	<i>28</i>
3.6.3 <i>Allmänna skattetabletter.....</i>	<i>28</i>
3.6.4 <i>Särskilda skattetabletter för dagersättningar .....</i>	<i>29</i>
3.6.5 <i>Särskild skattetablett för aktivitetsstöd.....</i>	<i>29</i>
3.6.6 <i>Ersättningar som grundar sig på näringsverksamhet.....</i>	<i>29</i>

3.6.7	Skatt på utbetalning för retroaktiv tid	29
3.6.8	Metodstöd – skatt på utbetalning för retroaktiv tid	30
3.6.9	Rättelser av dagarsättning för innevarande kalenderår	31
3.6.10	Frivillig höjning av skatteavdrag	32
3.6.11	Skatteverket beslutar att ändra beräkningen av skatteavdrag, jämkning	32
3.6.12	Metodstöd – Skatteverket beslutar att ändra beräkningen av skatteavdrag, jämkning	33
3.7	Särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst	33
3.8	Försäkringskassans återbetalning av preliminär skatt	33
3.9	Eftergift och skatt	34
3.10	Fordran och skatt	34
3.11	Särskild inkomstskatt för personer bosatta utomlands	34
3.12	Metodstöd – särskild inkomstskatt för personer bosatta utomlands	34
3.13	Dubbelbeskattning	35
3.14	Gränsgångare	35
4	Avdrag vid ordinarie utbetalningar	37
4.1	Avdragsordning	37
4.2	Skatt	37
4.3	Institutionsvistelse	37
4.3.1	Tid när vissa förmåner inte betalas ut	38
4.3.2	När den försäkrade ska betala för institutionsvistelsen	39
4.4	Kvittning	40
4.5	Utmätning	40
4.5.1	Avvikelse rapporterera till Kronofogden	42
4.5.2	Metodstöd – avvikelse rapporterera till Kronofogden	43
4.6	Utmätningsförbud	43
4.7	Återbetalning av för mycket utbetald ersättning enligt förordning 574/72 eller förordning 987/2009	43
4.8	Överenskommelse om avdrag	44
4.9	Statligt tandvårdsstöd	44
5	Avdrag vid utbetalning för retroaktiv tid	45
5.1	Avdragsordning	45
5.2	Sammanträffande av förmåner	45
5.2.1	Kommuniceringsskyldighet enligt förvaltningslagen	46
5.2.2	Restbelopp	46
5.3	Begäran från socialnämnd enligt 107 kap. 5 § SFB	47
5.3.1	Socialnämndens begäran	49
5.3.2	Kommunicering av uppgifter som har tillförts ärendet genom socialnämnden eller Försäkringskassan	51
5.3.3	Till vem och när Försäkringskassan ska kommunicera och till vem beslut ska skickas	51
5.3.4	Försäkringskassans beslut till socialnämnden	51
5.3.5	Missad utbetalning till socialnämnden	52
6	Betalningsmottagare	53
6.1	Ställföreträdare	53
6.2	Fullmakt	53
6.2.1	Utbetalning av socialförsäkringsförmån till annan än den försäkrade med stöd av fullmakt	54
6.3	Utbetalning till en person som är försvunnen	54
6.4	Den försäkrade har avlidit	55
7	Utbetalningssätt	56
7.1	Utbetalning till konto är huvudregeln	56

7.2	Metodstöd – utbetalning till konto är huvudregeln	56
7.2.1	<i>Metodstöd – returhantering</i>	56
7.2.2	<i>Metodstöd – avtal om betalning via bank</i>	57
7.2.3	<i>Metodstöd – etableringsersättning, bostadsersättning och etableringstillägg</i>	57
7.3	Utbetalning till en person som bor eller vistas utomlands	57
7.4	Metodstöd – IBAN	58
7.5	Speciella regler för vissa förmåner	58
7.5.1	<i>Bilstöd</i>	58
7.5.2	<i>Familjebidrag till rekryter</i>	58
7.5.3	<i>Handikappersättning och vårdbidrag</i>	58
7.5.4	<i>Statligt tandvårdsstöd</i>	58
8	Vem får beskedet om utbetalning?	60
8.1	Grundregel	60
8.2	Metodstöd – när skickar Försäkringskassan utbetalningsbesked?	60
8.2.1	<i>Om den försäkrade inte vill ha utbetalningsbeskedet</i>	61
8.3	Den försäkrade har en ställföreträdare	61
8.3.1	<i>Omyndig (underårig)</i>	61
8.3.2	<i>God man</i>	61
8.3.3	<i>Förvaltare</i>	61
8.3.4	<i>Fullmäktig</i>	61
8.3.5	<i>Annan ställföreträdare</i>	61
8.4	Den försäkrade har ingen fast adress	62
9	Kontrolluppgifter och socialavgifter	63
9.1	Kontrolluppgifter	63
9.2	Metodstöd – kontrolluppgifter	63
9.2.1	<i>Metodstöd – bokföring och öppna poster</i>	64
9.2.2	<i>Metodstöd – återkrav av nettobeloppet</i>	64
9.2.3	<i>Metodstöd – återkrav av bruttobeloppet</i>	65
9.3	Socialavgifter	65
10	Preskription av rätten till en ersättning och överlåtelseförbud	66
10.1	Utbetalningen	66
10.1.1	<i>Underhållsstöd</i>	66
10.1.2	<i>Barnbidrag</i>	66
10.2	Anmälan eller ansökan om ersättning	66
10.3	Försäkringskassan utreder rätten till ersättning	67
10.4	Överlåtelseförbud	67
	Källförteckning	68

Förkortningar

AvtL	Lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område
FB	Föräldrabalken
FKFS	Försäkringskassans författningssamling
FKRS	Försäkringskassans rättsliga ställningstagande
FÖD	Försäkringsöverdomstolen
IL	Inkomstskattelagen (1999:1229)
PSF	Pensionsmyndighetens författningssamling
Prop.	Proposition
RFFS	Riksförsäkringsverkets författningssamling
RÅ	Regeringsrättens årsbok, dvs. praxis från en äldre motsvarighet till HFD
SFB	Socialförsäkringsbalken
SFBP	Lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken
SFL	Skatteförfarandelagen (2011:1244)
SFS	Svensk Författningssamling
SINK	Lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta
UB	Utsökningsbalken

Sammanfattning

Denna vägledning behandlar reglerna för utbetalning av olika förmåner, bidrag och andra ersättningar som Försäkringskassan betalar ut till den enskilde eller ibland till en juridisk person. Vägledningen beskriver de författningar som reglerar hur och när Försäkringskassan ska göra en utbetalning. En utbetalning kan avse löpande ersättning som till exempel sjukersättning och bidrag eller en ersättning som beviljas för retroaktiv tid, till exempel sjukpenning och tillfällig föräldrapenning. I de fall det finns särskilda regler för en utbetalning som avser retroaktiv tid beskrivs detta. I annat fall gäller de beskrivna reglerna för all utbetalning.

Reglerna om utbetalning omfattar tidpunkten för utbetalningen, olika avdrag som kan eller måste göras innan den försäkrade får ersättningen, vem som ska få ersättningen, hur ersättningen betalas ut samt frågor om levnadsintyg, kontrolluppgifter och preskription.

Vägledningen beskriver de flesta socialförsäkringsförmånerna. Den beskriver dock *inte* reglerna för att betala ut

- skadestånd,
- yrkesskadelivränta

Dessa områden innehåller vissa särskilda regler och beskrivs därför i vägledningen för respektive förmån.

Läsanvisningar

Denna vägledning ska vara ett stöd för Försäkringskassans medarbetare i handläggningen och vid utbildning.

Vägledningen redovisar och förklarar lagar och andra bestämmelser. Den redogör för de delar av lagens förarbeten som är särskilt viktiga för att förstå hur lagen ska tillämpas. Den redogör också för rättspraxis och för Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden.

Vägledningen innehåller också en beskrivning av hur man ska handlägga ärenden och vilka metoder som då ska användas för att åstadkomma både effektivitet och kvalitet i handläggningen. Rubriken till sådana kapitel eller avsnitt inleds med ordet Metodstöd.

Hänvisningar

I vägledningen finns hänvisningar till lagar, förordningar och föreskrifter. Det finns också hänvisningar till Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden, interna styrdokument, förarbeten, rättsfall, JO-beslut och andra vägledningar. Dessa hänvisningar finns antingen i löpande text eller inom parentes i direkt anslutning till den mening eller det stycke den avser.

Sist i vägledningen finns en källförteckning som redovisar de lagar, förordningar, domar med mera som nämns i vägledningen.

Exempel

Vägledningen innehåller också exempel. De är komplement till beskrivningarna och åskådliggör framför allt hur en ersättning ska beräknas.

Historikbilaga

Denna vägledning har reviderats. I historikbilagan finns en kortfattad beskrivning av de sakliga ändringar som gjorts i respektive version av vägledningen. Genom att läsa historikinformationen får du en överblick över de viktigaste nyheterna i den här versionen.

Att hitta rätt i vägledningen

I vägledningen finns en innehållsförteckning. Den är placerad först och ger en översiktssbild av vägledningens kapitel och avsnitt. Med hjälp av fliken "Bokmärken" i vänsterkanten kan du navigera mellan avsnitten. Det finns också en sökfunktion för att hitta enstaka ord och begrepp.

1 Inledning

En av de viktigaste uppgifterna för Försäkringskassan är att betala ut rätt ersättning i rätt tid till rätt person. Denna vägledning beskriver det regelverk som gäller för utbetalning av de olika förmåner, bidrag och ersättningar som Försäkringskassan administrerar.

Vägledningen försöker ge svar på frågor om

1. när en förmån betalas ut
2. vilken typ av skatteavdrag som är aktuellt
3. i vilken ordning olika avdrag måste göras
4. vem betalningen kan göras till
5. sättet för utbetalning
6. när en kontrolluppgift ska utfärdas
7. preskriptionsfrågor
8. betalningar till personer som är bosatta utomlands
9. utbetalning på begäran av ett EU/EES land och Schweiz

2 När betalar Försäkringskassan ut en förmån?

Detta kapitel beskriver

- när och hur ofta Försäkringskassan betalar en förmån
- de bestämmelser som finns om olika avrundningsregler, samt
- utbetalning av små belopp.

2.1 Levnadsintyg

Den svenska lagstiftningen ger utrymme för att exportera vissa förmåner (till exempel ålderspension, efterlevandepension, sjukersättning, aktivitetsersättning, arbetsskadelivränta, handikappersättning och vårdbidrag) till personer som bor utomlands.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten får begära att dessa personer styrker att de fortfarande har rätt till förmånen (110 kap. 15 § SFB). Detta görs genom att Pensionsmyndigheten varje år skickar ut en begäran om levnadsintyg till personen. Pensionsmyndigheten skickar alltså ut levnadsintyg både för sin egen och för Försäkringskassans räkning.

Huvudsyftet med intyget är att kontrollera om förmånstagaren lever. Men intyget innehåller även frågor om civilstånd och medborgarskap som ska besvaras.

När intyget kommer tillbaka ska det vara underskrivet av förmånstagaren samt underskrivet och stämplat av en myndighet i utlandet eller i Sverige.

Följande institutioner kan intyga uppgifterna:

Pensionsmyndigheten, Försäkringskassan, svensk ambassad, svenskt konsulat, svenska kyrkan, utländsk socialförsäkringsinstitution, notarius publicus, utländsk polismyndighet och utländsk registerförande befolkningsmyndighet.

(Se 3 § Pensionsmyndighetens föreskrifter [PFS 2012:2] om levnadsintyg)

Vilket land personen bor i kan vara helt avgörande för om han eller hon har rätt till förmånen eller inte. Om Försäkringskassan begär att få in ett levnadsintyg och den ersättningsberättigade inte skickar in detta måste Försäkringskassan ta ställning till om förmånen ska betalas ut till honom eller henne i fortsättningen.

Mellan Sverige och vissa andra länder skickas informationen elektroniskt varje månad eller kvartal. Då slipper personen gå till exempelvis ambassad för att få levnadsintyg stämplat och intygat.

2.2 Metodstöd – levnadsintyg

Det här metodstödet beskriver hanteringen av levnadsintyg.

2.2.1 Metodstöd – utskick från Pensionsmyndigheten

Årligen sker fyra utskick av levnadsintyg från Pensionsmyndigheten till de olika länderna under varje månad, månaderna augusti–november. Alla som bor i ett visst land får utskicket samma månad.

När intyget kommer tillbaka ska det vara underskrivet av den försäkrade samt underskrivet och stämplat av en myndighet i utlandet eller i Sverige.

Om intyget inte kommer tillbaka inom 45 dagar efter utskicket skickas en påminnelse. Om intyget trots påminnelsen inte kommer in inom 105 dagar efter det första utskicket spärras förmånen och ett beslut (19539) om indragen förmån (spärr av utbetalning) skickas till den försäkrade.

Det ordinarie utskicket och påminnelseutskicket består av ett informationsbrev på två språk och levnadsintyget på sju språk. Utskicket för spärr av utbetalning består av ett beslut på två språk.

2.2.2 Metodstöd – när den försäkrade kontaktar Försäkringskassan för att få en ny blankett

När den försäkrade kontaktar Försäkringskassan och vill ha en ny blankett för levnadsintyg ska du som handläggare fråga efter hans/hennes personnummer, civilstånd och medborgarskap samt på vilket språk blanketten ska skickas.

Du väljer blankett på aktuellt språk (PM 8320 med suffix de, en, es, fr, it och gr), kompletterar den med uppgift om civilstånd och medborgarskap och skickar den med central utskrift. Pensionsmyndigheten står som avsändare på kuvertet och som återsändningsadress på svarskuvertet. Var uppmärksam på att du inte kan skriva ut blanketten lokalt och skicka den till den försäkrade eftersom rätt svarskuvert då inte kommer med.

Så här gör du:

1. Ta uppgifter om:
  - personnummer
  - civilstånd (gift, ogift eller skild)
  - medborgarskap
  - uppgift om vilket språk som intyget ska vara skrivet på
2. Hämta blanketten på det aktuella språket i blankettlagret
3. Fyll i blanketten med uppgifterna enligt punkt 1.
4. Fyll i datum när den försäkrade senast ska skicka tillbaka blanketten
5. Skicka blanketten med central utskrift.

2.2.3 Metodstöd – när den försäkrade kommer till ett servicekontor

Om den försäkrade kommer in på ett servicekontor och har med sig ett levnadsintyg som han eller hon vill få intygat så ska handläggaren göra det. Om den försäkrade vill ha ett nytt intyg så ska det tas fram.

Uppgiften om civilstånd ska kontrolleras och ändras om den inte stämmer.

Den försäkrade ska kunna legitimera sig och skriva under intyget. Handläggaren ska stämpla och skriva under intyget. Intyget skickas till Pensionsmyndigheten.

Så här gör du om ett nytt intyg behövs:

1. Ta uppgifter om:
  - personnummer
  - civilstånd (gift, ogift eller skild)
  - medborgarskap
  - uppgift om vilket språk som intyget ska vara skrivet på
2. Hämta blanketten PM 8320 i blankettlagret
3. Fyll i blanketten med uppgifterna enligt punkt 1
4. Skicka blanketten till Pensionsmyndigheten.

2.2.4 Metodstöd – intyg med e-post

Blanketten PM 8320 finns på Pensionsmyndighetens webbplats och är tillgänglig för allmänheten. Den försäkrade kan skriva ut intyget, fylla i uppgifterna och skriva under det samt få det intygat av en myndighet. Därefter kan den försäkrade skanna in intyget och skicka det med e-post till lev@pensionsmyndigheten.se.

Om den försäkrade av misstag skickar intyget med e-post till Försäkringskassan ska du vidarebefordra meddelandet till Pensionsmyndigheten.

2.2.5 Metodstöd – när levnadsintyg kommit in till Pensionsmyndigheten

När intyget kommer in till Pensionsmyndigheten skannas det och läggs upp i Pensionsmyndighetens handläggningssystem. Samtliga intyg skickas vidare till Pensionsmyndigheten i Visby för handläggning.

2.2.6 Metodstöd – utländska levnadsintyg

- Om en person kommer in på ett servicekontor och har med sig ett levnadsintyg från en utländsk pensionsmyndighet så gäller följande:
- Personen ska kunna legitimera sig på samma sätt som vid svenska levnadsintyg.
- Är intyget från ett EU/EES-land så är Försäkringskassan skyldig att intyga uppgifterna i intyget.
- Om intyget är från ett land utanför EU/EES så ska Försäkringskassan intyga om intyget är på ett språk som personalen på kontoret behärskar. Är det på ett språk som ingen på kontoret behärskar så får personen själv ordna en översättning till ett språk som personalen behärskar. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har ingen skyldighet att översätta intyg som inte är från ett EU/EES-land.

2.2.7 Metodstöd – övrigt

Till bosatta i Finland, Norge, Danmark och Tyskland skickas som regel inga levnadsintyg. Hanteringen sker elektroniskt mellan länderna.

Mer information om levnadsintyg finns på Pensionsmyndighetens webbplats.

2.3 Utbetalningstidpunkter

Socialförsäkringen har en mängd bestämmelser om utbetalningstillfällen. Tabellen nedan visar en sammanställning av de tidpunkter då betalningen ska ha kommit den försäkrade tillhanda.

Förmån	Ordinarie utbetalningsdatum
Bostadstillägg till sjukersättning och aktivitetsersättning	18 och 19
Sjukersättning och aktivitetsersättning	18 och 19
Handikappersättning	18 och 19
Vårdbidrag	18 och 19
Arbetskadolivränta	18 och 19
Sjukpenning	25, 26 och 27. Se även dagersättning
Tillfällig föräldrapenning	25. Se även dagersättning
Föräldrapenning	25. Se även dagersättning
Dagersättning	Så snart det kan ske, dvs. varje vardag, dock högst var fjortonde dag
Daghandikappersättning	Så snart det kan ske, ett betalningstillfälle per vecka
Assistansersättning	5 och 20
Bilstöd	Så snart det kan ske, två betalningstillfällen per vecka
Ferievårdbidrag	Så snart det kan ske, två betalningstillfällen per vecka
Barnbidrag	20
Underhållsstöd	25
Familjebidrag till rekryter	21
Tandvårdsstöd	Inom 14 dagar från begäran
Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning	26

2.3.1 Bostadstillägg till sjukersättning och aktivitetsersättning

Bostadstillägg administreras antingen av Försäkringskassan eller av Pensionsmyndigheten. Det hanteras av Försäkringskassan när till exempel bostadstillägget betalas ut som tillägg till aktivitets- eller sjukersättning. Om den försäkrade eller maken/sambon samtidigt med sjukersättning har uttag av ålderspension se *Gränssnitt mellan Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan vid handläggning av bostadstillägg*.

Periodicitet

Huvudregeln är att Försäkringskassan betalar ut bostadstillägg till sjukersättning och aktivitetsersättning en gång i månaden (103 kap. 5 § SFB).

Om ersättningen är väldigt låg finns särskilda bestämmelser om detta. Se vidare i avsnitt 2.2.4 och 2.2.5.

Datum för utbetalning

Den som är född den 1–15 i en månad får bostadstillägg till sjukersättning och aktivitetsersättning den 18 i utbetalningsmånaden. Den som är född den 16–31 i en månad får sitt bostadstillägg den 19 i utbetalningsmånaden.

(9 § första stycket förordningen [2002:782] om ansökan och utbetalning av pension m.fl. förmåner)

När utbetalningsdagen är en söndag eller en omedelbart därpå följande helgdag ska tillägget kunna tas ut närmast följande vardag. Om utbetalningsdagen är en annan helgdag, en lördag eller på midsommarafton ska tillägget kunna tas ut närmast föregående vardag.

(9 § andra stycket förordningen [2002:782] om ansökan och utbetalning av pension m.fl. förmåner)

Avrundningsregler

Vid beräkning av bostadstillägg till sjukersättning och aktivitetsersättning ska den årliga ersättningen avrundas till närmast hela kronor som är delbart med tolv (103 kap. 5 § SFB).

Små belopp

Det finns inga särskilda regler för att betala ut små belopp av bostadstillägg. Retroaktivt beviljat bostadstillägg under 100 kronor ska betalas ut vid nästa ordinarie månadsutbetalning (7 § Pensionsmyndighetens föreskrifter [PFS 2011:6] om ansökan om pension och utbetalning av små belopp).

2.3.2 Sjukersättning och aktivitetsersättning

Periodicitet

Sjukersättning och aktivitetsersättning ska betalas ut månadsvis (36 kap. 29 § SFB). Om ersättningen är väldigt låg, se vidare avsnitt 2.2.4.

Datum för utbetalning

Den som är född den 1–15 i en månad ska kunna ta ut sin sjukersättning eller aktivitetsersättning den 18 i utbetalningsmånaden. Den som är född den 16–31 i en månad ska kunna ta ut sin sjukersättning eller aktivitetsersättning den 19 i utbetalningsmånaden.

(6 § första stycket förordningen [2002:986] om sjukersättning och aktivitetsersättning)

Om utbetalningsdagen är på en söndag eller på en omedelbart därpå följande helgdag ska sjukersättningen eller aktivitetsersättningen kunna tas ut närmast följande vardag. Om utbetalningsdagen är på en annan helgdag, på en lördag eller midsommarafton ska ersättningen kunna tas ut närmast föregående vardag.

(6 § andra stycket förordningen [2002:986] om sjukersättning och aktivitetsersättning)

Läs mer om vilka regler som gäller när Försäkringskassan betalar ut ersättning till en försäkrad som bor utomlands, avsnitt 2.9.

Avrundningsregler

Enbart sjukersättning eller aktivitetsersättning betalas ut

När månadsbelopp för sjukersättning och aktivitetsersättning beräknas ska det belopp för år räknat som beräkningen utgår från avrundas till närmaste hela kronor som är jämnt delbart med tolv. Är det årliga beloppet av sjukersättning och aktivitetsersättning lägre än tolv kronor, faller ersättningen bort för den månad som beräkningen avser. (36 kap. 30 § SFB).

Sjukersättning eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning och inkomstrelaterad sjukersättning betalas ut samtidigt

Om sjukersättning eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning och inkomstrelaterad sjukersättning betalas ut samtidigt ska avrundningen i första hand påverka garantiersättningen (36 kap 30 § SFB).

Den försäkrade kan också ha fått rätt till ett så kallat justeringsbelopp i samband med att hans eller hennes förtidspension eller sjukbidrag omvandlades till sjukersättning. Om det ingår ett justeringsbelopp i sjukersättningen ska justeringsbeloppet behandlas som en garantiersättning, under förutsättning att beloppet är positivt (jfr 4 kap. 27 § lagen [2010:111] om införande av socialförsäkringsbalken).

Små belopp

När det årliga beloppet av sjukersättning eller aktivitetsersättning uppgår till högst 2 400 kronor ska dock, om det inte finns särskilda skäl, utbetalning ske i efterskott en eller två gånger per år (36 kap. 29 § SFB). Något samtycke från den förmånsberättigade krävs inte. Regeln gäller både för personer bosatta i Sverige och för de som är bosatta utomlands.

Månadsbelopp på högst 200 kronor ska ackumuleras och betalas ut i efterskott i juni och december. Belopp för perioden januari till och med juni betalas ut i juni. Belopp för perioden juli till och med december betalas ut i december (8 § första stycket Riksförsäkringsverkets föreskrifter [RFFS 2002:36] om sjukersättning och aktivitetsersättning). Den som är född den 1–15 i månaden ska få ersättning den 18 i utbetalningsmånaden, och den som är född 16–31 i månaden ska få ersättning den 19 i utbetalningsmånaden (6 § förordning [2002:986] om sjukersättning och aktivitetsersättning).

Små belopp ska betalas ut en gång per år om den försäkrade begär det. Utbetalning ska då göras på den ordinarie utbetalningsdagen i december det år beloppen avser (8 § andra stycket Riksförsäkringsverkets föreskrifter [RFFS 2002:36] om sjukersättning och aktivitetsersättning).

Om årsbeloppet höjs så att den sammanlagda utbetalningen av förmåner överstiger 200 kronor för en månad, ska Försäkringskassan betala ut det belopp som har ackumulerats under perioden. Beloppet ska betalas ut senast den ordinarie utbetalningsdagen i månaden. (9 § första stycket RFFS 2002:36)

Om Försäkringskassan slutar att betala ut sjukersättning eller aktivitetsersättning under en löpande period ska det belopp som har ackumulerats under perioden betalas ut snarast möjligt vid den ordinarie utbetalningsdagen i månaden (9 § andra stycket RFFS 2002:36).

Om Försäkringskassan kommer överens med den försäkrade, så får även belopp som överstiger 200 kronor per månad betalas ut en eller två gånger per år. Om överenskommelsen upphör under en löpande period, ska dittills ackumulerade belopp betalas ut så snart som möjligt, och senast den ordinarie utbetalningsdagen i månaden efter det att överenskommelsen har upphört. Upphör förmånen under löpande period ska det ackumulerade beloppet betalas ut enligt 9 § andra stycket. (11 § RFFS 2002:36)

Belopp ska inte betalas ut i den ordning som anges i 8 §

- När bostadstillägg enligt socialförsäkringsbalken betalas ut till den försäkrade för samma period eller
- när Försäkringskassan håller inne hela eller del av sjukersättningen eller aktivitetsersättningen på grund av utmätning eller på grund av kvittning med anledning av återbetalningsskyldighet enligt 108 kap. SFB eller motsvarande bestämmelser i andra författningar.

(10 § första stycket RFFS 2002:36).

Om det finns särskilda skäl kan förmånerna även i annat fall betalas ut månadsvis (36 kap 29 § SFB och 10 § andra stycket RFFS 2002:36).

2.3.3 Arbetsskadelivränta

Periodicitet

Som huvudregel gäller att Försäkringskassan betalar ut arbetsskadelivränta månadsvis (24 § andra stycket förordningen [1977:284] om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd). Arbetsskadelivränta för retroaktiv tid utbetalas vid ett utbetalningstillfälle så snart det kan ske (25 § förordningen [1977:284] om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd). Se vidare avsnitt 2.3.5.

Datum för utbetalning

För den som är född i någon av dagarna 1–15 i en månad ska Försäkringskassan betala ut livränta så att den kan lyftas den 18 i utbetalningsmånaden. För den som är född någon av dagarna 16–31 i en månad ska livräntan kunna lyftas den 19 i utbetalningsmånaden.

(3 § första stycket Riksförsäkringsverkets föreskrifter [RFFS 1977:13] kungörelse med vissa verkställighetsföreskrifter angående ersättning enligt lagen [1976:380] om arbetsskadeförsäkring och lagen [1977:265] om statligt personskadeskydd)

Om utbetalningsdagen är en söndag eller en omedelbart därpå följande helgdag, ska egenlivräntan kunna lyftas första vardagen därefter. Om utbetalningsdagen är en annan helgdag, en lördag eller midsommarafton, ska livräntan kunna lyftas den närmast föregående vardagen.

(3 § andra stycket RFFS 1977:13)

Avrundningsregler

Om det blir örestal vid beräkning av arbetsskadelivränta ska Försäkringskassan runda av ersättningen till närmaste hela krontal eller, om det slutar på 50 öre, till närmast högre krontal (26 § förordningen [1977:284] om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd).

Små belopp

Det finns inga särskilda regler för utbetalning av små belopp avseende arbetsskadelivränta, utan utbetalningen görs som vanligt.

2.3.4 Dagersättning

Utbetalning av dag ersättning regleras i förordningen (1982:366) om utbetalning av dag ersättning från Försäkringskassan.

Med dagersättning avses följande förmåner enligt SFB:

1. graviditetspenning
2. föräldrapenningsförmåner
3. sjukpenning
4. rehabiliteringspenning
5. smittbärrpenning
6. närståendepenning

Med dagersättning avses även

1. dagpenning enligt förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspiktiga,
2. aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning enligt förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser, och
3. ersättning enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön.

(1 § förordningen [1982:366] om utbetalning av dagersättning från Försäkringskassan)

Periodicitet och datum för utbetalning

- Sjukpenning, förebyggande sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, graviditetspenning, föräldrapenningsförmåner, smittbärrpenning, sjukpenning enligt statligt personskadeskydd, närståendepenning samt dagpenning enligt förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspiktiga betalas ut högst var fjortonde dag (1 § första stycket 1–3, 5 och 6 samt andra stycket 1 jf m. 2 § förordningen [1982:366] om utbetalning av dagersättning från Försäkringskassan). Vanligen görs utbetalningen en gång i månaden eller vid ersättningsperiodens slut.
- Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning betalas ut högst en gång i månaden om inte det arbetsmarknadspolitiska programmet slutför dessförinnan (1 § andra stycket 2 jf m. 2 § förordningen [1982:366] om utbetalning av dagersättning från Försäkringskassan).
- Aktivitetsstöd och utvecklingsersättning enligt de bestämmelser som gällde fram till den 31 december 2017 betalas ut månadsvis i efterskott enligt 7 § förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd. Deltagaren väljer den första utbetalningsperioden med aktivitetsstöd/utvecklingsersättning. Vid övergång från det arbetsmarknadspolitiska programmet Arbetslivsintroduktion till annat arbetsmarknadspolitiskt program väljer deltagaren den första och den andra utbetalningsperioden. (7 § Riksförsäkringsverkets föreskrifter [RFFS 1996:24] för tillämpning av förordningen [1996:1100] om aktivitetsstöd, som gäller för ersättning som betalas för tid före den 1 januari 2018).
- Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning beräknas och betalas ut av Försäkringskassan månadsvis i efterskott. (10 kap. 9 § första stycket förordning [2017:819] om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser)
- Etableringsersättning för deltagande i kartläggning och medverkan till upprättandet av en individuell handlingsplan får dock betalas ut oftare än månadsvis i efterskott. Detsamma gäller etableringstillägg och bostadsersättning som betalas ut under tiden för kartläggning och medverkan till upprättandet av en individuell handlingsplan. (10 kap. 9 § andra stycket förordning [2017:819] om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser)

- Rehabiliteringspenning betalas ut högst en gång i månaden om inte rehabiliteringen slutförs dessförinnan (1 § första stycket 4 jf m. 2 § förordningen [1982:366] om utbetalning av dagersättning från Försäkringskassan).
- Ersättning enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön betalas ut när ersättningsperioden har tagit slut (1 § andra stycket 3 jf m. 2 § förordningen [1982:366] om utbetalning av dagersättning från Försäkringskassan).

Avrundningsregler

När det uppkommer öresbelopp vid beräkning av sjukpenning, tillfällig föräldrapenning eller aktivitetsstöd ska Försäkringskassan runda av beloppet till närmaste hela krona (28 kap. 10 § andra stycket SFB, 13 kap. 35 § andra stycket SFB och 12 § RFFS 1996:24).

Örestal som uppkommer vid beräkning av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, etableringsersättning, etableringstillägg eller bostadsersättning ska avrundas till närmaste krona. Om beräkningen slutar på 50 öre, ska beloppet avrundas uppåt till närmaste högre krona. (9 § Försäkringskassans föreskrifter [FKFS 2017:6] om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser)

Små belopp

Försäkringskassan ska inte betala ut aktivitetsstöd som understiger 10 kronor per dag (7 § förordningen [1996:1100] om aktivitetsstöd). Regeln gäller ersättning som betalas ut enligt de äldre bestämmelserna.

I övrigt saknas regler för hur små belopp av dagersättningsförmånerna ska betalas ut.

2.3.5 Metodstöd – dagersättningar

Utbetalning av dagersättning sker vanligtvis en gång per månad. Ordinarie utbetalningsdagar för sjukpenning är 25:e, 26:e eller 27:e beroende på födelsedag. Ordinarie utbetalningsdag för tillfällig föräldrapenning och föräldrapenning är den 25:e. Ordinarie utbetalningsdag för aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning är den 26:e.

2.3.6 Stöd till personer med funktionsnedsättning

Periodicitet

Handikappersättning och vårdbidrag betalas ut en gång i månaden (50 kap 16 § och 22 kap 19 § SFB). Assistansersättning betalas ut månadsvis (51 kap. 14 § SFB).

Daghandikappersättning och ferievårdbidrag kan betalas ut om den sökande vistas minst tio dagar per kvartal, eller minst tio dagar i följd utanför institutionen (106 kap. 9 och 23 §§ SFB jf m. prop. 1974:129 s. 103). Av förarbeten till lagen framgår att Försäkringskassan bör få uppgifterna om antalet dagar en gång per kvartal (prop. 1974:129 s. 103). Detta innebär att det är lämpligt att Försäkringskassan betalar ut sådan ersättning för en period av ett kvartal.

Hur assistansersättning kan betalas ut, vilka som kan få pengarna och vad som krävs för utbetalning beskrivs i vägledning 2003:6 *Assistansersättning*.

Datum för utbetalning

Handikappersättning och vårdbidrag

Den som är född den 1–15 i en månad ska kunna ta ut handikappersättning eller vårdbidrag den 18 i utbetalningsmånaden. Den som är född den 16–31 i en månad ska kunna ta ut handikappersättning eller vårdbidrag den 19 i utbetalningsmånaden.

Om utbetalningsdagen är på en söndag eller på en omedelbart därpå följande helgdag ska ersättningen kunna tas ut närmast följande vardag. Om utbetalningsdagen är på en annan helgdag, på en lördag eller på midsommarafton ska förmånen kunna tas ut närmast föregående vardag. (4 § förordning [2000:1047] om handikappersättning och vårdbidrag)

Bilstöd

Bilstöd betalas ut inom ramen för de medel som har anslagits för bilstöd (52 kap 5 § SFB). De medel som har anslagits räcker inte alltid till. Om medlen är slut betalar Försäkringskassan ut ersättningen så snart det finns nya medel.

Assistansersättning

Assistansersättning betalas ut den 20 i utbetalningsmånaden. Om utbetalningen infaller på en lördag, söndag eller helgdag ska ersättningen betalas ut närmast föregående vardag. (9 § förordningen [1993:1091] om assistansersättning).

Försäkringskassan betalar även ut assistansersättning den 3-5 i utbetalningsmånaden.

Avrundningsregler

Handikappersättning och vårdbidrag

Försäkringskassan betalar ut handikappersättning och vårdbidrag månadsvis. När ersättningen beräknas för en månad ska den årliga ersättningen avrundas till närmaste krontal som är jämnt delbart med tolv. (50 kap. 16 § samt 22 kap. 19 SFB)

Om handikappersättning betalas ut för del av kalendermånad beräknas ersättningen för varje dag med en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste högre krontal (se 106 kap. 37 § SFB). Denna ersättning kallas ferievårdbidrag och dag-handikappersättning.

Assistansersättning

Belopp som fastställs enligt 51 kap. 11 § andra eller tredje stycket SFB avrundas till närmaste krontal eller, om det slutar på 50 öre, till närmaste högre krontal (5 § andra stycket förordningen [1993:1091] om assistansersättning). När beloppet fastställs enligt andra stycket kan dock avrundning inte ske enligt förordningen om en avrundning skulle innebära att ersättningen överstiger schablonbeloppet med mer än 12 procent. Om den försäkrade köper assistans och beloppet ska fastställas enligt andra stycket får avrundningen inte heller ske enligt förordningen om det skulle innebära att det fastställda beloppet blir lägre än schablonbeloppet.

2.3.7 Bidrag

Periodicitet och datum för utbetalning

- Allmänt **barnbidrag**, flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag betalas ut den 20:e varje månad. Om den 20:e är en söndag, en annan helgdag, en lördag eller midsommarafton, görs utbetalningen närmast föregående vardag (8 b § barnbidragsförordning [1986:386]).
- **Underhållsstöd** betalas ut månadsvis i förskott (18 kap 32 § SFB). Underhållsstödet skall kunna lyftas den 25 i utbetalningsmånaden. Om utbetalningsdagen infaller på en söndag, en annan allmän helgdag, en lördag eller midsommarafton, skall stödet kunna lyftas närmast föregående vardag. I december månad skall stödet kunna lyftas den vardag som infaller närmast före julafton och som inte är en lördag. (4 § förordningen [1996:1036] om underhållsstöd).
- **Familjebidrag** betalas ut månadsvis (11 kap. 8 § förordningen [1995:239] om förmåner till totalförsvarspliktiga). Familjebidrag för löpande månad ska betalas ut så att rekryten kan använda pengarna den 21 i månaden. Om utbetalningsdagen (21 i månaden) infaller på en söndag, en annan allmän helgdag, en lördag eller midsommarafton ska bidraget kunna lyftas närmast föregående vardag (12 § Riksförsäkringsverkets föreskrifter RFFS 1995:10 om familjebidrag till totalförsvarspliktiga).
- **Preliminärt bostadsbidrag** betalas ut månadsvis (98 kap 4 § SFB). Löpande bidrag betalas ut så att beloppet kan lyftas den 27:e i månaden. Om denna dag infaller på en söndag, annan helgdag, lördag eller midsommarafton ska beloppet kunna lyftas närmast föregående vardag (3 § bostadsbidragsförordningen [1993:739]).

Avrundningsregler

Barnbidrag

Barnbidrag betalas ut månadsvis. Det månadsbelopp som ska betalas ut avrundas till närmaste högre hela krontal. (16 kap. 20 § SFB)

Underhållsstöd

Ett belopp som slutar på örestal avrundas till närmast lägre krontal (18 kap. 32 § SFB). Avrundningsregeln används främst på utfyllnadsärenden och vid växelvis boende men kan också vara aktuell när minskning av underhållsstöd görs på grund av barnets inkomster. Se vidare vägledning 2001:9 *Underhållsstöd*.

Familjebidrag

Familjebidrag avrundas uppåt till helt krontal (11 kap. 8 § förordningen [1995:239] om förmåner till totalförsvarspliktiga).

Bostadsbidrag

Försäkringskassan betalar ut preliminärt bostadsbidrag med ett månadsbelopp som avrundas nedåt till närmast jämna hundratal kronor (98 kap. 4 § SFB). Om det slutliga bostadsbidraget bestäms till ett högre belopp än vad som har betalats ut preliminärt ska örestal som uppkommer i beräkningen av det överskjutande beloppet avrundas uppåt till hela kronor. Skulle det slutliga bostadsbidraget bli lägre avrundas återbetalningsbeloppet nedåt till helt krontal (6 a § Riksförsäkringsverkets föreskrifter [RFFS 1996:12] om inkomstprövning och avstämning vid beslut om bostadsbidrag).

Ränta och avgift på överskjutande belopp respektive återbetalningsbelopp avrundas på samma sätt (7 och 8 §§ RFFS 1996:12).

Små belopp

Barnbidrag

Regler om små belopp är inte aktuella för barnbidrag.

Underhållsstöd

Belopp som är lägre än 50 kronor för ett barn till en sökande en viss månad bortfaller (18 kap. 32 § SFB).

Familjebidrag

Familjebidrag som understiger 100 kronor i månaden betalas inte ut (11 kap. 8 § förordningen [1995:239] om förmåner till totalförsvarspliktiga).

Bostadsbidrag

Se vägledning 2004:10, *Bostadsbidrag till barnfamiljer och ungdomar*.

2.3.8 Boendetillägg

Boendetillägg betalas ut månadsvis i efterskott. Årsbeloppet av boendetillägg ska avrundas till närmaste hela krontal som är delbart med tolv. (103 e kap. 5 § SFB)
Reglerna om små belopp är inte aktuella för boendetillägg.

2.3.9 Tandvårdsstöd

Försäkringskassan ska betala ut ersättning inom två veckor från det att ansökan kom in (4 kap. 8 a § första stycket lagen [2008:145] om statligt tandvårdsstöd).

Om en vårdgivare inte fullgör sin uppgiftsskyldighet eller om det finns särskilda skäl får betalning ske senare (se 4 kap. 8 a § andra och tredje stycket lagen [2008:145] om statligt tandvårdsstöd).

2.3.10 Ersättning för sjukvårdskostnader i annat EU/EES land och Schweiz

Se vägledning 2010:1 *Vårdförmåner med stöd av förordning 1408/71* och vägledning 2001:10 *Vårdförmåner i internationella förhållanden*.

2.4 Utbetalning till personer som bor utomlands

Se avsnitt 7.2.

Om utbetalning av handikappersättning till utlandet se vidare vägledning 2012:2 *Handikappersättning*.

2.5 Utbetalning på begäran av ett EU/EES land och Schweiz

En institution i ett medlemsland – som har beviljat en förmån till en person som är bosatt i Sverige – kan begära att Försäkringskassan betalar ut förmånen. I sådana fall ska den utländska institutionen skicka ett detaljerat utbetalningsschema. Utbetalningsschemat ska ha kommit in till Försäkringskassan senast 20 dagar före den dag när förmånen ska betalas ut. Tio dagar före den dag när förmånen ska betalas ut till förmånstagaren ska institutionen föra över det aktuella beloppet i svensk valuta till Försäkringskassan (artikel 54 och 55 i Rådets förordning (EEG) 574/72 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen).

Någon motsvarighet till artikel 54 och 55 i förordning 574/72 finns inte i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

3 Avdrag för skatt

Detta avsnitt beskriver kort de generella skatteregler som gäller när Försäkringskassan betalar ut ersättning. Ytterligare information finns i Skatteverkets föreskrifter, allmänna råd och meddelanden om vissa förmåner. SKV:s serie Föreskrifter, Allmänna råd och Meddelanden finns på www.skatteverket.se/rattsligvagledning.

Skattesystemet bygger på att den preliminära skatten betalas under samma kalenderår som man har inkomsten. Man kan inte själv välja att i stället betala in skatten i efterhand.

Sedan den 1 januari 2012 har flera äldre skattelagar slagits ihop till en ny lag, skatteförfarandelagen (2011:1244), SFL. Begreppet beskattningsår betyder inkomstår.

3.1 Inledning

Den som betalar ut kontant ersättning för arbete ska göra avdrag för *preliminär* skatt på skattepliktiga inkomster. Skatteavdrag ska göras vid varje tillfälle då utbetalning sker (10 kap. 2 § SFL). De socialförsäkringsförmåner som är skattepliktiga räknas som ersättning för arbete i skattehänseende (jfr. 10 kap. 3 § SFL). Försäkringskassan ska alltså göra skatteavdrag när skattepliktiga socialförsäkringsförmåner betalas ut.

Eftersom skatteavdraget är preliminärt kan en person få kvarskatt på grund av olika omständigheter, som exempelvis att personen äger en fastighet eller får inkomster från flera utbetalare. Försäkringskassan kan alltid göra högre avdrag för preliminär skatt om en person så önskar. Om en person vill att Försäkringskassan ska göra ett lägre avdrag behövs ett beslut från Skatteverket om det.

För personer som är bosatta utomlands dras i regel särskild inkomstskatt. Det finns särskilda skatteregler i lag (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta (SINK). SINK-skatten är en definitiv källskatt. Det innebär att skatten är slutligt beräknad och inte preliminär som övriga skatteavdrag.

Dubbelbeskattning kan uppstå på grund av att olika stater har skatteanspråk. Utöver det interna svenska regelverket finns det olika överenskommelser med främmande stater, så kallade skatteavtal. Skatteavtalens bestämmelser hindrar att beskattning sker i flera stater och fördelar beskattningsrätten mellan staterna.

3.2 Metodstöd – om du ska betala en skattepliktig förmån manuellt

Om du ska betala ut en skattepliktig förmån manuellt och göra ett så riktigt skatteavdrag som möjligt behöver du som handläggare ta ställning till flera saker. Följande frågor kan användas som en checklista.

- Vilken skatteform är det? (läs mer i avsnitt 3.4)
- Är Försäkringskassan huvudutbetalare eller sidoutbetalare? (läs mer i avsnitten 3.5.1 och 3.5.2)
- Är det dag ersättning eller månadsersättning? (läs mer i avsnitten 3.5.4 och 3.5.5)
- Avser ersättningen retroaktiv tid? (läs mer i avsnitt 3.5.7 och 3.5.8)
- Är utbetalningen för den retroaktiva tiden minst 50 000 kronor? (läs mer i avsnitt 3.6)
- Är egenföretagaren godkänd för F-skatt? (läs mer i avsnitt 3.4.2)
- Har egenföretagaren åberopat F-skatt? (läs mer i avsnitt 3.4.3)
- Har egenföretagaren själv betalat in skatt och du ska betala ut dag ersättning? (läs mer i avsnitt 3.5.7)
- Vilka tabeller gäller vid avdrag för skatt? (läs mer i avsnitten 3.5.3–3.5.8)
- När ska du be den försäkrade vända sig till Skatteverket för att få en preliminär beräkning av skatten? (läs mer i avsnitten 3.5.7 och 3.6)
- När kan du tillmötesgå den försäkrades begäran om ändrat skatteavdrag? (läs mer i avsnitt 3.5.9)
- Finns det något beslut från Skatteverket? (läs mer i avsnitt 3.5.10)
- Ska du betala tillbaka preliminär skatt för innevarande år? (läs mer i avsnitt 3.7)
- Är den försäkrade bosatt utomlands? (läs mer i avsnitt 3.10)
- Är den försäkrade gränsgångare? (läs mer i avsnitt 3.12)

3.3 Förmåner, bidrag och ersättningar som inte är skattepliktiga

Följande ersättningar är inte skattepliktiga enligt 8 kap. 9, 10, 13, 15, 16, 17 och 19 §§ samt 11 kap. 25, 30, 31, 33 och 35 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) (IL).

Dag ersättning

- ersättning för merutgifter för arbetsresor
- särskilt bidrag för kostnader i samband med rehabiliteringsersättning
- utvecklingsersättning
- ersättning enligt 36 kap. 18 § SFB.

Stöd till personer med funktionsnedsättning

- handikappersättning
- assistansersättning
- bilstöd
- vårdbidrag (merkostnadsdelen).

Bidrag

- adoptionsbidrag
- barnbidrag
- förlängt barnbidrag
- flerbarnstillägg
- underhållsstöd
- familjebidrag till totalförsvarspliktiga utom i form av näringsbidrag
- bostadsbidrag
- bostadstillägg till sjukersättning och aktivitetsersättning
- boendetillägg
- bostadsersättning.

Stöd till nyanlända

- etableringsersättning
- etableringstillägg
- bostadsersättning.

3.4 Skattepliktiga förmåner, bidrag och ersättningar

Följande förmåner räknas som ersättning för arbete och är skattepliktiga enligt 10 kap. 2 § 2 jf.m. 11 kap. 1, 11 kap. 25, 30, 31, 36 §§ och 15 kap. 8 § IL:

Sjukersättning och aktivitetsersättning

- sjukersättning
- aktivitetsersättning

Sjukersättning och aktivitetsersättning består av två delar, inkomstrelaterad ersättning respektive garantiersättning. Båda är skattepliktiga.

Arbetsskadelivränta

- arbetsskadelivränta, egenlivränta.

Dagersättning

- föräldrapenning
- tillfällig föräldrapenning
- graviditetspenning
- sjukpenning
- närståendepenning
- smittbärarpenning
- rehabiliteringspenning
- aktivitetsstöd
- dagpenning till totalförsvarspliktiga.

Stöd till personer med funktionsnedsättning

- vårdbidrag (dock inte den del som avser merkostnader).

Bidrag

- familjebidrag till rekryter i form av näringsbidrag.

3.5 Skatteformer

Skatteformen avgör vilket skatteavdrag utbetalaren ska göra. Det finns två former för preliminär skatt. F-skatt används för företagare och A-skatt för övriga, exempelvis anställda personer och pensionärer. Skatteverket beslutar varje år om den skattskyldige ska betala A-skatt eller F-skatt eller bådadera om personen har båda inkomstlagen tjänst och näringsverksamhet. Det kan också ändras under året om Skatteverket fattar ett nytt beslut. Skatteverket lämnar elektroniska uppgifter till Försäkringskassan en gång varje år om skatteform och vilken skattetabell som är tillämplig för samtliga personer i landet genom ett så kallat CSR-svar.

3.5.1 A-skatt

Skatteverket utfärdar och skickar i normalfallet ut en A-skattsedel endast på begäran. Anledningen till detta är att den övervägande delen av dem som har A-skatt får lön, ersättning etc. från utbetalare som får besked om de anställdas skatteform direkt från Skatteverket.

Om en person har A-skatt men saknar skattsedel måste utbetalaren göra avdrag för preliminär skatt (se 10 kap. 2 § SFL). Om det handlar om personens huvudinkomst och denne trots begäran från Försäkringskassan inte har visat upp ett beslut om preliminär A-skatt ska Försäkringskassan dra av för preliminär skatt med tio procents förhöjning av skattebeloppet enligt skatte-tabellen (se 11 kap. 21 § SFL). För en juridisk person som saknar F-skatt ska Försäkringskassan dra av skatt med 30 procent vid utbetalning av ersättning för arbete (11 kap. 24 § SFL).

3.5.2 F-skatt

En person som uppger sig driva, eller ha för avsikt att driva, näringsverksamhet i Sverige kan ansöka hos Skatteverket om att bli godkänd för F-skatt. Näringsidkaren bestämmer själv om denne vill ha F-skatt eller inte. Ett godkännande gäller tills vidare om det inte återkallas av Skatteverket.

Den som är godkänd för F-skatt betalar normalt själv sin preliminära skatt genom att ha en debiterad preliminär skatt. I de fall som beskrivs i avsnitt 3.4.3 och 3.4.4 ska Försäkringskassan dock göra avdrag för skatt.

Den som inte är godkänd för F-skatt har automatiskt A-skatt. Det gäller till exempel löntagare och näringsidkare som inte vill ha F-skatt, eller om F-skatten är återkallad.

3.5.3 F-skatt med villkor, så kallad FA-skatt

FA-skatt innebär att en person samtidigt har både F-skatt och A-skatt (se 9 kap. 3 § SFL). Den som både har enskild firma och anställning ska ha ett godkännande för F-skatt med villkor, så kallad FA-skatt. Då drar arbetsgivaren av skatt och betalar arbetsgivaravgifter på lönen som vanligt, medan företagaren själv betalar skatten och egenavgifterna för sin näringsverksamhet. F-skatt får bara användas i näringsverksamhet.

Om en person har FA-skatt och inte åberopar sin F-skatt ska Försäkringskassan göra skatteavdrag för A-skatt enligt tabell.

Om personen har FA-skatt och skriftligen åberopar sin F-skatt ska Försäkringskassan normalt göra skatteavdrag med 30 procent. Se vidare avsnitt 3.5.6.

3.5.1 Särskild A-skatt, så kallad SA-skatt

Den som bedriver näringsverksamhet och som inte är godkänd för F-skatt betalar sin debiterade preliminärskatt i form av särskild A-skatt (SA-skatt). Det gäller också för delägare i handels- och kommanditbolag och övriga som har inkomster som inte en arbetsgivare, bank eller någon annan gör skatteavdrag för. SA-skatt är ett komplement till A-skatt som inte kan kombineras med F-skatt. (Se 8 kap. 5 § SFL och Skatteverkets hemsida.)

3.6 Reglerna för skatteavdrag

Försäkringskassan drar av skatt enligt följande:

- enligt Skatteverkets beslut,
- enligt skattetabell, eller
- med 30 procent.

(Se 10 kap. 2 § samt 11–12 kap. SFL)

Om Skatteverket har fattat beslut om skatteavdrag gäller detta i första hand.

Skatteverket beslutar vilken skattetabell som ska användas med ledning av var den försäkrade var folkbokförd den 1 november året före beskattningsåret (jfr 65 kap. 3 § IL). Underlagen för beräkning av skatt liksom skattebeloppen avrundas nedåt till hela kronor (22 kap. 1 § skatteförfarandeförordningen [2011:1261]).

Försäkringskassan ska göra avdrag för preliminär skatt vid varje utbetalningstillfälle (10 kap. 2 § SFL). Skatteavdrag ska inte göras på belopp som understiger 100 kronor (10 kap. 4 § första stycket 1 SFL) eller på sjukpenning m.m. enligt 15 kap. 8 § IL till en mottagare som debiterats preliminär skatt för beskattningsåret (10 kap. 5 § första stycket 2 SFL).

Vissa inkomster från Försäkringskassan ger inte rätt till skattereduktion för arbetsinkomster, så kallat jobbskatteavdrag. Det gäller exempelvis sjukpenning, föräldrapenning, sjuk- och aktivitetsersättning och egen arbetsskadelivränta. Se också avsnitt 3.5.4. Fullständig information om jobbskatteavdrag finns på www.skatteverket.se.

Skatteavdraget är fastställt av Skatteverket i olika skattetabeller beroende på om Försäkringskassan är huvudutbetalare eller sidoutbetalare, vilken typ av ersättning som ska betalas ut och om det är fråga om en ordinarie utbetalning eller utbetalning för retroaktiv tid.

3.6.1 Huvudinkomst

Med huvudinkomst menas regelbunden ersättning till en fysisk person som utgör dennes huvudsakliga ersättning för arbete (jfr 11 kap. 3 § SFL).

När Försäkringskassan ska betala ut en ersättning och är skyldig att göra skatteavdrag måste Försäkringskassan först avgöra om det är fråga om utbetalning av huvudinkomst, det vill säga om Försäkringskassan är huvudutbetalare.

Om Försäkringskassan inte vet om det finns någon annan utbetalare som betalar ut högre ersättning för arbete under året kan Försäkringskassan anse sig vara huvudutbetalare.

Om den försäkrade uppger att Försäkringskassan inte är huvudutbetalare bör den försäkrade intyga skriftligt vem som är huvudutbetalare. Ett muntligt intygande kan godkännas om Försäkringskassan gör en anteckning om att den försäkrade har gett

godtagbar information. Om den försäkrade inte svarar på en sådan begäran ska Försäkringskassan anse sig vara huvudutbetalare.

Att Försäkringskassan någon enstaka månad betalar ut ett högre belopp än huvudutbetalaren betyder inte att mottagaren får en ny huvudutbetalare. Även om Försäkringskassan inte ska betraktas som huvudutbetalare ska skatteavdraget för utbetalningar som avser retroaktiv tid vara enligt tabellen för engångsbelopp för att mottagaren inte ska få en skatteskuld. Se avsnitt 3.5.7 och RÅ 1988 ref. 43.

För dagarsättningar och aktivitetsstöd gäller särskilda skatteregler. Se vidare avsnitt 3.5.4 och 3.5.5.

3.6.2 Övriga inkomster

När Försäkringskassan inte är huvudutbetalare ska Försäkringskassan göra skatteavdrag med 30 procent såsom sidoutbetalare (11 kap. 20 § SFL). Det gäller till exempel regelbundna, men lägre ersättningar, eller enstaka utbetalningar av små belopp.

Exempel

När Försäkringskassan varje månad betalar ut en ersättning på 10 000 kronor till en person och utbetalare B betalar varje månad 20 000 kr till samma mottagare är B huvudutbetalare och Försäkringskassan sidoutbetalare.

3.6.3 Allmänna skattetabeller

Skatteavdrag ska göras enligt allmänna skattetabeller från sådan ersättning som gäller en bestämd tidsperiod och betalas ut vid regelbundet återkommande tillfällen (11 kap. 2 och 17 § SFL).

Det finns skattetabeller i hela krontal för de olika kommunala skattesatserna. Tabellerna uppdateras av Skatteverket varje år och är indelade i sex kolumner. Samma skatteavdrag kan förekomma i vissa inkomstskikt i fler än en kolumn. På www.skatteverket.se/skattetabeller finns en förklaring till varje kolumn.

Kolumn 1 avser löner, arvoden och liknande ersättningar till den som är högst 65 år under året. Allmän pensionsavgift ska betalas och inkomsten ger rätt till jobbskatteavdrag.

Kolumn 2 avser sådana inkomster (t.ex. pensioner) till den som är minst 66 år eller äldre, som inte är underlag för allmän pensionsavgift och inte ger rätt till jobbskatteavdrag.

Kolumn 3 avser löner, arvoden och liknande ersättningar till den som är född under vissa år. Allmän pensionsavgift ska betalas och inkomsten ger rätt till ett högre jobbskatteavdrag än enligt kolumn 1.

Kolumn 4 avser löner, arvoden och liknande ersättningar till den som är född senast ett visst år. Allmän pensionsavgift ska inte betalas. Inkomsten ger samma rätt till jobbskatteavdrag som enligt kolumn 3.

Kolumn 5 avser andra pensionsgrundande ersättningar än löner med mera, exempelvis ersättning från arbetslöshetskassa och egen arbetsskadelivränta, till den som är född tidigast ett visst år. Allmän pensionsavgift ska betalas på inkomsten, men denna ger inte rätt till jobbskatteavdrag.

Kolumn 6 avser sådana inkomster (t.ex. pensioner) till den som fyller högst 65 år under året, som inte är underlag för allmän pensionsavgift och inte ger rätt till jobbskatteavdrag.

3.6.4 Särskilda skattetabeller för dag ersättningar

Skatteverket tar fram särskilda skattetabeller för dag ersättningar. Dessa tabeller gäller när Försäkringskassan gör preliminärt skatteavdrag från alla typer av dag ersättningar utom aktivitetsstöd. Tabellerna tas fram i olika procentsatser av den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) och anger skatteavdragets storlek i procent. Uppdaterade skattetabeller för varje år finns på www.skatteverket.se/skattetabeller.

För att skatteavdraget ska bli så rätt som möjligt bör personer som får dag ersättning utbetald under längre tid ansöka om ändrad beräkning av skatt, jämkning. Se vidare avsnitt 3.5.9.

Dagpenning till totalförsvarspliktiga omfattas av jobbskatteavdraget. Det finns ingen skattetabell för detta, utan skatteavdraget följer skattetabellen för dag ersättningar. På kontrolluppgiften kommer det att framgå att denna dagpenning omfattas av skatte reduktionen så att den slutliga skatten blir rätt beräknad. Den försäkrade kan också begära jämkning hos Skatteverket.

3.6.5 Särskild skattetabell för aktivitetsstöd

Skatteverket har tagit fram en särskild skattetabell för ersättning från arbetslöshetskassa eftersom denna ersättning betalas ut fem dagar per vecka. Denna specialtabell används även för skatteavdrag på aktivitetsstöd eftersom aktivitetsstöd också betalas ut högst fem dagar per vecka. Tabellen är en löntagartabell (kolumn 5) som bygger på dagpenningbelopp i intervallet 65–1 000 kronor per dag. Tabellen finns inte på Skatteverkets hemsida utan Försäkringskassan får den elektroniskt från Skatteverket.

3.6.6 Ersättningar som grundar sig på näringsverksamhet

Enligt huvudregeln ska Försäkringskassan alltid göra avdrag för skatt. Det gäller dock inte om den försäkrade kan visa att han eller hon har F- eller SA-skatt och får sjukpenning, rehabiliteringspenning, smittbärrpenning enligt SFB eller sjukpenning enligt lagen om yrkesskadeförsäkring (10 kap. 5 § första stycket 2 SFL jf. m. 15 kap. 8 § IL). Skälet är att sådan ersättning anses ingå i underlaget för den skatt som redan debiteras den försäkrade. Skatteverket har då beslutat att den försäkrade själv ska betala preliminär skatt under året i form av F-skatt eller SA-skatt. Om det däremot inte finns något belopp i kolumnen för debitering av F-skatt eller SA-beskedet ska Försäkringskassan göra skatteavdrag med 30 procent.

Om mottagaren inte har F-skatt drar Försäkringskassan av skatt enligt de särskilda skattetabellerna för dag ersättning.

3.6.7 Skatt på utbetalning för retroaktiv tid

När Försäkringskassan är huvudutbetalare och betalar ut ersättningar för retroaktiv tid ska skatten dras av enligt de särskilda skattetabellerna för engångsbelopp. Det gäller även om utbetalningen för den retroaktiva tiden delas upp på flera delutbetalningar. Skattetabellen ändras årligen och finns på Skatteverkets hemsida.

I tabellen läggs skattebeloppet för den retroaktiva tiden till de övriga inkomsterna under året. Skatteavdraget på utbetalningen för retroaktiv tid blir därför ofta högre än vid en vanlig månadsutbetalning.

I de fall Försäkringskassan ska göra en tilläggsutbetalning av en *dagersättning* eller rätta en betalning för tidigare år ska tabellen för engångsbelopp användas. Det gäller exempelvis när SGI höjs eller när en domstol beviljar en person *dagersättning* i efterhand.

För *aktivitetsstöd* är det på samma sätt engångstabell som gäller för skatteavdrag på ersättning för tidigare år, men årsbeloppet räknas då utifrån 22 dagar x aktivitetsstödet x tolv månader.

Om en person har fått försörjningsstöd och senare får rätt till ersättning för retroaktiv tid från Försäkringskassan som avser samma tid som försörjningsstödet har betalats ut, är det vanligt att socialnämnden begär återbetalning från Försäkringskassan enligt 107 kap. 5 § SFB. Om Försäkringskassans skatteavdrag blir för lågt riskerar personen att få restskatt. Det är därför särskilt viktigt att skatteavdraget blir så rätt som möjligt i sådana situationer.

Exempel

Urs har fått hel sjukpenning år 2013. Försäkringskassan beslutar att höja hans SGI under år 2014 med retroaktiv verkan. Försäkringskassan ska göra en utbetalning av hans omräknade ersättning i november 2014 för hela år 2013, det vill säga för den retroaktiva tiden.

Handläggaren gör en ny utbetalning genom att bokföra om den tidigare utbetalningen (minus bruttobelopp, plus skattebelopp, minus nettobelopp) och sedan registrera en ny utbetalning på rätt bruttobelopp och skatteavdrag på hela bruttobeloppet enligt *dagersättningstabellen*. I detta ärende ska skattetabell för engångsbelopp avseende år 2014 användas.

Den nya utbetalningen blir så här:

Hel sjukpenning år 2013	– 55 096 kr (brutto)		– 55 096 kr (netto)
Hel sjukpenning år 2013	+ 61 060 kr (brutto)	–1 792 kr (skatt)	+ 58 853 kr (netto)
Summa att betala ut:	+ 5 964 kr (brutto)	–1 792 kr (skatt)	+ 4 172 kr (netto)

55 096 kr redovisas på kontrolluppgiften för beskattningsår 2013 och 5 964 kr respektive 1 792 kr redovisas på 2014 års kontrolluppgift.

3.6.8 Metodstöd – skatt på utbetalning för retroaktiv tid

Det här metodstödet beskriver vilka moment som är viktiga vid bedömning av skatteavdrag för utbetalning för retroaktiv tid.

Metodstöd – att tänka på

För att kunna läsa av tabellen måste du som handläggare göra en uppskattning av den anställdas sammanlagda ersättningar från Försäkringskassan under året. Om Försäkringskassan betalar ut ett belopp för retroaktiv tid samtidigt som en ordinarie utbetalning ska skatteavdraget på utbetalningen för den retroaktiva tiden beräknas på summan av beloppet för den retroaktiva tiden och årsinkomsten av det ordinarie månadsbeloppet. För den ordinarie utbetalningen drar Försäkringskassan av skatt som vanligt. Det blir alltså skatteavdrag enligt engångstabellen för den utbetalning som avser retroaktiv tid och skatteavdrag enligt ordinarie tabell för den ordinarie utbetalningen.

När Försäkringskassan ska betala ut en ersättning för retroaktiv tid med ett högt belopp behöver du som handläggare kontakta mottagaren, och be denne ansöka om jämkning av skatten hos Skatteverket och begära att skatten beräknas enligt

bestämmelserna om ackumulerad inkomst enligt reglerna i 66 kap. 1L. Ett exempel på en sådan situation är om en förmån, efter lång tids prövning i domstol, beviljas för flera år tillbaka och Försäkringskassan ska verkställa domen.

Ansökan görs på blankett SKV4302 som finns på www.skatteverket.se/blanketter. Till ansökan ska beslutet om den retroaktiva utbetalningen som mottagaren har fått från Försäkringskassan bifogas. Se avsnitt 3.6. När Skatteverket har beslutat om skatteberäkningen och mottagaren av ersättningen har lämnat det beslutet till Försäkringskassan har du fullständiga uppgifter för att kunna göra ett så riktigt skatteavdrag som möjligt. Om den försäkrade inte kommer in med några uppgifter inom rimlig tid utifrån bestämmelserna i förvaltningslagen måste du dra av skatt utifrån de uppgifter som du har.

3.6.9 Rättelser av dagersättning för innevarande kalenderår

I ärenden där Försäkringskassan rättar till utbetalningar av dagersättningar eller aktivitetsstöd under innevarande kalenderår med anledning av exempelvis höjd SGI, ska det preliminära skatteavdraget göras enligt de särskilda skattetabellerna för dagersättningar respektive aktivitetsstöd. Se avsnitt 3.5.4 och 3.5.5.

Exempel

Uma har fått sjukpenning utbetald med en fjärdedels ersättning. Hon ringer till Försäkringskassan och säger att hon är beviljad hel sjukpenning och Försäkringskassan ser att Uma har fått för litet sjukpenning och lovar att rätta till utbetalningen. Handläggaren gör en ny utbetalning genom att bokföra om den tidigare utbetalningen (minus bruttobelopp, plus skattebelopp, minus nettobelopp) och sedan registrera en ny utbetalning på rätt bruttobelopp och skatteavdrag på hela bruttobeloppet enligt dagersättningstabellen. Den tar hänsyn både till Umas SGI och att det blir en hel ersättning. Den nya utbetalningen ser ut så här:

1/4 sjukpenning	-756 (brutto)	+235 (skatt)	= -521 kr (netto)
1/1 sjukpenning	+3 024 (brutto)	-938 (skatt)	= +2 086 kr (netto)
Summa att betala ut:	+ 2 268 (brutto)	-703 (skatt)	= +1 565 kr (netto)

Enligt bokföringslagen (1999:1078) får en felaktig utbetalning inte tas bort, utan ska korrigeras på ett synligt sätt.

Exempel

Ursula har fått aktivitetsstöd med 223 kronor per dag. Försäkringskassan har gjort skatteavdrag med 48 kronor per dag enligt den särskilda skattetabellen. Ursulas aktivitetsstöd höjs senare till 320 kronor per dag med retroaktiv verkan. Försäkringskassan gör då en utbetalning för den retroaktiva tiden och drar skatt enligt ordinarie tabell med 72 kronor per dag.

Försäkringskassan gör en ny utbetalning genom att bokföra om den tidigare utbetalningen (minus bruttobelopp, plus skattebelopp, minus nettobelopp) och registrerar sedan den rätta utbetalningen med skatteavdrag på hela bruttobeloppet.

Den nya utbetalningen blir så här:

Den första utbetalningen:	– 223 (brutto)	+ 48 (skatt)	= –175 kr (netto)
Rättelse:	+ 320 (brutto)	– 72 (skatt)	= + 248 kr (netto)
Summa att betala ut:	+ 97 (brutto)	– 24 (skatt)	= + 73 kr (netto)

3.6.10 Frivillig höjning av skatteavdrag

Den försäkrade kan komma överens med sin arbetsgivare eller annan huvudutbetalare om att denne ska göra ett förhöjt skatteavdrag. Ett exempel är att den försäkrade ber att Försäkringskassan gör ett avdrag med en viss procentsats eller ett visst belopp förutom tabellavdraget vid varje utbetalningstillfälle. Detta är den enda situationen när Försäkringskassan får tillmötesgå den försäkrades begäran om ändrat skatteavdrag eftersom avdraget då är högre än vad som gäller enligt skatte-tabell eller enligt beslut från Skatteverket (11 kap. 22 § SFL). Den försäkrade kan när som helst begära att det frivilligt förhöjda skatteavdraget ska upphöra.

Det är bara huvudutbetalaren som är skyldig att tillmötesgå den försäkrades begäran om ett förhöjt skatteavdrag. Försäkringskassan måste i dessa fall börja dra preliminär skatt enligt det förhöjda skatteavdraget senast från och med det första utbetalningstillfället som infaller sedan två veckor gått efter det att Försäkringskassan fått anmälan. (11 kap. 22 § SFL)

Om en försäkrad har begärt ett förhöjt skatteavdrag hos Försäkringskassan är det viktigt att det förhöjda skatteavdraget också gäller när den försäkrade beviljas en ny ersättning. Det kan exempelvis vara en försäkrad som får sjukpenningen utbytt mot sjukersättning. Försäkringskassan måste i dessa fall alltid kontakta den försäkrade och kontrollera om det förhöjda skatteavdraget ska gälla även i fortsättningen.

Om Skatteverket har beslutat om ett lägre skatteavdrag än enligt tabell kan den försäkrade själv begära att beslutet inte ska tillämpas.

För den som är försatt i konkurs får Skatteverket besluta att skatteavdrag ska göras med ett lägre belopp än vad som annars skulle ha gällt (11 kap. 22 § andra stycket SFL). Om den försäkrade då skulle begära ett förhöjt skatteavdrag får Försäkringskassan inte tillmötesgå denna begäran. Dessa bestämmelser har kommit till för att förhindra att en gäldenär begär ett för högt skatteavdrag och på så sätt förhindrar eller fördröjer utmätningen. I ett sådant fall ska Försäkringskassan kontakta den försäkrade och förklara att det inte går att göra det förhöjda skatteavdraget.

3.6.11 Skatteverket beslutar att ändra beräkningen av skatteavdrag, jämkning

Om Skatteverket har beslutat om särskild beräkningsgrund, jämkning, ska Försäkringskassan inte göra skatteavdraget enligt tabell. Särskild beräkningsgrund innebär att skatteavdrag under ett kalenderår ska göras endast på inkomsten minskad eller ökad med viss procentandel av inkomsten. Beslut om särskild beräkningsgrund för skatteavdrag fattas av Skatteverket redan innan första skatteavdraget för beskattningsåret ska göras.

Skatteverket kan också besluta om ändrad beräkning av skatteavdrag via omprövning (se 66 kap. SFL). Detta beslut ska den försäkrade visa upp för Försäkringskassan. Detta är särskilt viktigt när Försäkringskassan ska betala ut en hög ersättning för retroaktiv tid. Se även avsnitt 3.5.7.

3.6.12 Metodstöd – Skatteverket beslutar att ändra beräkningen av skatteavdrag, jämkning

När den försäkrade har flera utbetalare (t.ex. både Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan) och får en förmån under lång tid kan den försäkrade få kvarskatt.

Om den försäkrade vill undvika det kan han eller hon begära ändrad beräkning för skatteavdrag, så kallad jämkning, hos Skatteverket.

Om den försäkrade ansöker och får ett beslut, ska han eller hon skicka Skatteverkets beslut om skatteberäkningen till Försäkringskassan. I så fall ska Försäkringskassan göra skatteavdrag med viss procent av inkomsten i enlighet med Skatteverkets beslut.

3.7 Särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst

En ackumulerad inkomst är en inkomst som hänförs till minst två år men som beskattas vid ett tillfälle. På grund av att den statliga skatten är progressiv (skattesatsen ökar vid stigande inkomst) för fysiska personer och dödsbon kan inkomsten medföra en högre skatt än om den beskattats successivt under de år som den hänförs till. (Se 66 kap. IL)

Syftet med reglerna om särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst är att lindra skatteeffekterna. Observera att beräkningen bara gäller den statliga inkomstskatten.

Detta krävs för en särskild skatteberäkning:

- utbetald inkomst ett år som avser minst två år
- omfattar inkomstlagen tjänst eller näring
- den ackumulerade inkomsten måste vara minst 50 000 kronor
- den beskattningsbara inkomsten måste överstiga den nedre skiktgränsen för statlig inkomstskatt med minst 50 000 kronor. Skiktgränserna för respektive år redovisas på www.skatteverket.se.

Den ackumulerade inkomsten fördelas på en genomsnittsinkomst för de år på vilka inkomsten ska fördelas. Om inkomsten ska fördelas på exempelvis tio år, sker genomsnittsbereäkningen för inkomsterna de senaste tio åren. Detta gäller oavsett vilka år den ackumulerade inkomsten egentligen hänförs till. Se vidare "Skatte-regler för privatpersoner", blankett SKV 330.

Observera att den som vill få skatten beräknad på detta sätt själv måste begära det hos Skatteverket, både i samband med utbetalningen för retroaktiv tid och i samband med deklarationen.

3.8 Försäkringskassans återbetalning av preliminär skatt

Enligt 10 kap. 20 § SFL ska Försäkringskassan betala tillbaka preliminär skatt om en person kan visa att Försäkringskassan har gjort avdrag med för högt belopp. En förutsättning är att Försäkringskassan inte har betalat in beloppet till Skatteverket. Mottagaren ska få ett skriftligt besked om återbetalningen där det tydligt ska framgå att det återbetalade beloppet avser skatt.

En situation där detta kan bli aktuellt är när Försäkringskassan har gjort skatteavdrag enligt skattetabell, trots att Försäkringskassan har fått ett beslut om ändrad beräkning men inte hunnit följa, eller av misstag inte har beaktat det.

Om den försäkrade vill att Försäkringskassan ska betala tillbaka ett frivilligt höjt skatteavdrag kan Försäkringskassan inte göra detta när skatten är redovisad till Skatteverket (se avsnitt 3.5.9). Den försäkrade får i stället ansöka om ändrad beräkning hos Skatteverket.

3.9 Eftergift och skatt

När Försäkringskassan eller en förvaltningsdomstol beslutar att efterge ett återkrav av en skattepliktig förmån ska eftergiftsbeloppet beskattas som inkomst under det år som eftergiften beviljas. Se Skatteverkets ställningstagande 2011-05-05 dnr 131 302727-11/111. Se vidare om eftergift i vägledning 2005:3, *Återkrav*.

3.10 Fordran och skatt

Om Försäkringskassan har uttömt krav- och indrivningsåtgärder kan fordringsärendet avskrivas utan att nedskrivningen beskattas som inkomst. Detta kan exempelvis gälla dödsbon, ackordsuppgörelser, förlikningar, preskription och skuldsanering. Se vidare vägledning 2005:2, *Fordringshantering hos Försäkringskassan*.

3.11 Särskild inkomstskatt för personer bosatta utomlands

När en person är bosatt utomlands beskattas inkomster från arbete i Sverige och inkomster från statlig anställning, pensioner samt socialförsäkringsersättningar med särskild inkomstskatt (SINK-skatt). Skatten är en statlig *definitiv* källskatt på 25 procent. De inkomster som beskattas enligt SINK behöver inte deklarerars, men man kan välja att deklarerars och beskattas inkomsterna på vanligt sätt trots att man är bosatt utomlands.

Ansökan om beslut om särskild inkomstskatteredovisning kan göras av såväl mottagare som utbetalare av ersättning. Skatteverket kan också på eget initiativ fatta beslut. Både utbetalare och mottagare av ersättning får del av beslutet. Finns inte något beslut om SINK-skatt ska utbetalaren av ersättning dra vanlig preliminär skatt.

För pensionsersättning (utom barnpension), sjukersättning och aktivitetsersättning finns det ett fribelopp (5 § första stycket 4 SINK). Detta betyder att skatt tas ut på det totala beloppet av uppräknade ersättningar när totalbeloppet är mer än en tolfedel av 0,77 gånger prisbasbeloppet varje kalendermånad.

Fribeloppet är gemensamt för både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Därför måste Försäkringskassans handläggare veta om Pensionsmyndigheten har gjort en utbetalning och i så fall hur stor del av fribeloppet som har använts.

3.12 Metodstöd – särskild inkomstskatt för personer bosatta utomlands

Det här metodstödet beskriver hanteringen av avdrag för särskild inkomstskatt när den försäkrade får förmåner från både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Metodstödet beskriver också beräkningen och hanteringen av gemensamt fribelopp för båda myndigheterna.

Exempel

Ilse bor i Tyskland. Hon har sjukersättning från Försäkringskassan med 5 900 kronor per månad under år 2018. Från Pensionsmyndigheten har hon efterlevandepension i form av förlängd omställningspension med 1 080 kronor per månad under år 2018.

Skatteverket har beslutat att Ilse ska betala SINK-skatt. I bilden *Kommande utbetalning* kan man se om den andra myndigheten har en förmån där ett gemensamt fribelopp ska gälla.

Ilse's sammanlagda ersättning från Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten för de förmåner som fribelopp ska beräknas på är 6 980 kronor. Fribeloppet för år 2018 är $0,77 \times 45\,500/12$ eller 2 920 kronor per månad.

$6\,980 - 2\,920$ kronor = 4 060 kronor som SINK-skatten ska räknas på. Skatten blir då $4\,060$ kronor $\times$ 25 procent = 1 015 kronor.

Om Försäkringskassan använder hela fribeloppet i samband med utbetalningen av sjukersättning så måste Pensionsmyndigheten dra 25 procent i SINK-skatt på hela sin utbetalning.

Om Pensionsmyndigheten betalar ut pensionen innan sjukersättningen betalas ut och använder en del av fribeloppet, kan Försäkringskassan använda resterande fribelopp. Fribeloppet ska användas på totalbeloppet av de ersättningar som räknas upp.

Om det är Försäkringskassan som först betalar ut sjukersättning på 5 900 kronor kommer fribeloppet att dras av från sjukersättningen:

$5\,900 - 2\,920 = 2\,980$ kronor är sjukersättningen efter att fribeloppet har dragits. På den summan ska Ilse betala 25 procent i definitiv skatt som blir 745 kronor.

När Pensionsmyndigheten sedan betalar ut omställningspension dras 25 procent i skatt på hela beloppet. $1\,080 \times 25$ procent = 270 kr.

Ilse's totala skatt blir $745 + 270 = 1\,015$ kronor per månad.

Om det i stället är Pensionsmyndigheten som betalar ut pensionen (1 080 kr brutto) innan sjukersättningen betalas ut, kommer fribeloppet först att dras av från pensionen. I sådana fall dras ingen skatt från pensionen. Resterande fribelopp ($2\,920 - 1\,080$) dras av från sjukersättningen (5 900 kr brutto) före skatteavdraget på 25 procent skatt. På sjukersättningen dras då 1 015 kronor i skatt per månad.

3.13 Dubbelbeskattning

Dubbelbeskattning innebär att en och samma person beskattas för samma inkomst i två eller flera länder. Det finns svenska regler som helt eller delvis kan undanröja den dubbla beskattningen. Utöver de svenska reglerna finns det skatteavtal. Dessa är överenskommelser med andra länder. Ett skatteavtal fördelar rätten att beskatta en inkomst mellan två eller flera länder och förhindrar att inkomster beskattas dubbelt. Skatteverket tar i sina beslut hänsyn till reglerna som ska hindra att inkomster beskattas dubbelt.

En lista över vilka skatteavtal som Sverige träffat med andra länder finns på Skatteverkets hemsida.

3.14 Gränsgångare

Med gränsgångare menas en person som är bosatt i en gränskommun och pendlar till sitt arbete i en gränskommun i det andra landet. Kommunerna i respektive land behöver inte gränsa till varandra. Reglerna innebär förenklat att gränsgångarens inkomst av anställning beskattas endast i hemvistlandet (bosättningslandet).

Personer som bor i Sverige och arbetar i Danmark omfattas dock endast i undantagsfall av gränsgångarreglerna. Personer som är bosatta i Danmark omfattas inte alls av gränsgångarbestämmelserna.

I det nordiska skatteavtalet finns särskilda regler för gränsgångare. Försäkringskassans ersättningar omfattas inte av de särskilda gränsgångarbestämmelserna i det nordiska skatteavtalet. Det finns dock andra regler i det nordiska skatteavtalet som bestämmer hur beskattningsrätten fördelas mellan länderna när Försäkringskassan betalar ut ersättningar som ska beskattas.

4 Avdrag vid ordinarie utbetalningar

Detta kapitel beskriver i vilken ordning Försäkringskassan ska göra avdrag och grunden för dessa avdrag. Information om indragning av en förmån finns i respektive regler och vägledning för förmånen. I slutet av kapitlet finns ett avsnitt som behandlar statligt tandvårdsstöd.

4.1 Avdragsordning

Försäkringskassan ska göra avdrag i denna ordning:

1. skatt
2. institutionsvistelse
3. Försäkringskassans beslut om kvittning
4. utländsk fordran
5. utmätning
6. överenskommelse med den försäkrade om avdrag.

Grunden för denna avdragsordning kommer att beskrivas i ett rättsligt ställningstagande.

4.2 Skatt

Först ska preliminär skatt dras av enligt SFL. Se vidare kapitel 3.

4.3 Institutionsvistelse

I kapitel 106 SFB finns bestämmelser om hanteringen av en persons ersättning under tid när personen är häktad, är intagen i anstalt, vårdas på institution eller av någon annan anledning än sjukdom är omhändertagen på det allmännas bekostnad eller fullgör pliktjänstgöring. Ersättning kan då begränsas till sitt belopp, betalas ut till någon annan eller inte betalas ut alls.

Ibland ska personen som vistas på institutionen betala för sitt uppehälle genom att den handläggande myndigheten gör avdrag från ersättningen.

(106 kap. 2 § SFB)

Om inte något annat särskilt anges ska den som är häktad, är intagen i kriminalvårdsanstalt eller annars på det allmännas bekostnad är omhändertagen, och som olovligen avviker från placeringen fortfarande anses som häktad, intagen respektive omhändertagen. Detsamma gäller den som vistas utanför anstalt med anledning av permission. (106 kap. 3 § SFB)

Om ersättning ska betalas ut endast för del av en kalendermånad, beräknas ersättningen för varje dag till en trettiondel av månadsbeloppet och avrundas till närmaste högre krona. Det gäller inte för förmåner som beräknas per dag. (106 kap. 37 § SFB)

Specifika regler för minskning eller indragning av sjukersättning och aktivitetsersättning finns i vägledning 2013:3 *Sjukersättning och Aktivitetsersättning – beräkning, steglös avräkning m.m.* De särskilda reglerna för bostadstillägg till

sjukersättning och aktivitetsersättning beskrivs i Pensionsmyndighetens vägledning 2010:5 *Bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd*.

Institutionsvistelse kan avse något av följande:

- personer som är intagna i kriminalvårdsanstalt,
- häktade personer, samt
- personer som verkställer sluten ungdomsvård eller genomgår kontraktsvård.

(Prop. 2001/02:164 s. 1)

Med kontraktsvård menas när en person på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant familjehem eller hem för vård eller boende som avses i socialtjänstlagen (2001:453). Det innebär att allmän domstol har beslutat att omvandla ett utdömt fängelsestraff till samhällstjänst eller vård. Vården är behandling för den dömda enligt en upprättad behandlingsplan som han eller hon har åtagit sig att följa.

4.3.1 Tid när vissa förmåner inte betalas ut

Sjukpenning, rehabiliteringspenning, smittbärrpenning, närståendepenning, graviditetspenning och tillfällig föräldrapenning betalas inte ut för tid när den försäkrade

1. fullgör någon annan tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt än grundutbildning som är längre än 60 dagar,
2. är intagen i sådant hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga med stöd av 3 § samma lag,
3. är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt, eller
4. tagits om hand på det allmännas bekostnad i annat fall än som anges i 2 eller 3 av någon annan orsak än sjukdom.

Men sjukpenning betalas ut till en försäkrad som är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt vid sjukdom som inträffar när han eller hon får vistas utom anstalten och bereds tillfälle att förvärvsarbete.

(106 kap. 12 och 14 §§ SFB)

Underhållsstöd betalas inte ut för en kalendermånad då barnet under hela månaden

1. på statens bekostnad får vård på institution eller annars kost och logi,
2. bor i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, eller
3. vårdas i familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten.

(106 kap. 8 § SFB)

Sjukersättning, aktivitetsersättning och livränta enligt kap. 41, 43 och 44 SFB betalas inte ut för tid efter det att den försäkrade sextio dagar i följd varit frihetsberövad på grund av att han eller hon är

1. häktad eller intagen i anstalt, eller
2. intagen i ett hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga för verkställighet av sluten ungdomsvård.

Förmånerna betalas dock åter ut från och med den trettionde dagen före frigivningen.

Ersättningarna betalas även ut för tid under vilken den försäkrade vistas utanför anstalten pga. vårdvistelse eller utökad frigång (se 11 kap. 3 och 5 §§ fängelselag [2010:610]).

(106 kap. 16-17 och 20 §§ SFB)

Försäkringskassan får medge en nära anhörig, som för sitt uppehälle är beroende av den försäkrade, rätt att helt eller delvis få sjukersättning, aktivitetsersättning eller livränta som enligt 16 § annars inte ska betalas ut. Utbetalning av en del av en förmån till en nära anhörig ska i första hand ske från inkomstrelaterade ersättningar.

(106 kap. 18 och 20 §§ SFB)

4.3.2 När den försäkrade ska betala för institutionsvistelsen

När en person ska betala för sitt uppehälle enligt 106 kap. SFB ska betalningen ske genom att den handläggande myndigheten, efter skatteavdrag enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), gör avdrag från ersättningen när den ska betalas ut (106 kap. 38 § första stycket). Avdrag för kostnad ska beräknas till 80 kronor per dag (106 kap. 39 § första stycket SFB).

Avdrag för uppehållet ska göras för tiden från och med den dag institutionsvistelsen påbörjas till och med dagen innan den dag då vistelsen avslutas (Pensionsmyndighetens föreskrifter [PFS 2014:8] om avdrag vid institutionsvistelse).

När det gäller graviditetspenning, tillfällig föräldrapenning, sjukpenning, rehabiliteringspenning och smittbärapenning ska det innehållna beloppet betalas ut till den som har begärt avdraget (106 kap. 38 § andra stycket SFB).

Avdraget får utgöra högst en tredjedel av ersättningens belopp efter skatteavdrag. I övriga fall får avdraget utgöra högst en tredjedel av förmånernas månadsbelopp efter skatteavdrag delat med 30. Avdraget på förmånen ska avrundas till närmaste lägre krontal. (106 kap. 39 § andra stycket SFB)

Om den som ska betala för sitt uppehälle får flera förmåner enligt SFB för samma tid, ska endast ett avdrag göras från de sammanlagda ersättningarna (106 kap. 40 § SFB).

För varje dag då en försäkrad som får sjukpenning, graviditetspenning, tillfällig föräldrapenning, rehabiliteringspenning, sjukpenning enligt 40, 43 och 44 kap. SFB, smittbärapenning vistas i ett sådant familjehem eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten som ger vård och behandling åt missbrukare av alkohol eller narkotika, ska han eller hon betala för sitt uppehälle på begäran av den som svarar för vårdkostnaderna.

(106 kap. 4, 13, 15, 20 och 21 §§ SFB)

Om en försäkrad som får sjukersättning, aktivitetsersättning eller livränta enligt 41, 43 och 44 kap. SFB vistas i ett familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan, ska han eller hon för varje dag betala för sitt uppehälle när staten bekostar vistelsen. Detsamma gäller för tid när den försäkrade vistas utanför anstalt i ett stödboende.

(106 kap. 19-20 §§ SFB och 11 kap. 3 § fängelselag [2010:610])

Exempel

Mia har rätt till sjukersättning. Hennes sjukersättning betalas ut med 6 000 kronor per månad. Dessutom har hon en arbetsskadelivränta som betalas ut med 2 000 kronor per månad. Sedan den 7 februari 2012 är hon intagen i ett särskilt familjehem för kontraktsvård. Den 26 april 2012 är den sista dag som Mia kommer vara intagen för denna vård. Hon har alltså genomgått kontraktsvård under 22 dagar i februari.

Efter avdrag för skatt på sjukersättningen och arbetsskadelivräntan beräknar Försäkringskassan den totala nettoersättningen till 6 200 kronor per månad. Avdraget per dag under den tid den försäkrade vistas i särskilt familjehem för kontraktsvård beräknas så här:

Avdraget för februari 2012 är $80 \text{ kronor} \times 22 \text{ dagar} = 1\,760 \text{ kronor}$.

Avdraget får dock inte överstiga en tredjedel av sjukersättningen och livräntan efter skatteavdrag, delat med 30. Försäkringskassan beräknar detta avdrag till $(6\,200 \times 1/3) / 30 = 68,88 \text{ kr}$ som avrundas till 68 kronor.

Försäkringskassan beräknar avdraget för februari 2012 till $22 \times 68 = 1\,496$ kronor. För mars 2012 blir avdraget $31 \times 68 = 2\,108$ kronor.

Den 26 april 2012 är den sista dagen som hon är intagen i familjehemmet. Avdraget för april 2012 beräknas till $26 \times 68 = 1\,768$ kronor.

Bestämmelserna om utbetalning av ersättning kan göra det svårt med avdrag för institutionsvistelse vid utbetalning av just den ersättning som betalas ut för dagarna för institutionsvistelsen. Eftersom avdraget för institutionsvistelsen inte kan göras för samma månad som utbetalningen avser kan Försäkringskassan göra avdraget tidigast närmast följande månad. Det innebär alltså en förskjutning av avdragen för institutionsvistelse. Om Försäkringskassan börjar göra avdraget månaden efter tidpunkten för påbörjad institutionsvistelse beräknas avdraget alltså på föregående månadsbelopp. Om förmånen inte längre ska betalas ut den månaden som avdraget ska verkställas medför det att något avdrag inte kan göras. (Prop. 1988/89:33, s. 16–17)

Kriminalvårdsstyrelsen måste underrätta Försäkringskassan om de tidpunkter som man behöver få information om för att kunna tillämpa reglerna om avdrag på grund av vistelse på institution (46 § förordningen [2001:682] om behandling av personuppgifter inom kriminalvården). Se även vägledning 2013:3 *Sjukersättning och Aktivitetsersättning – beräkning, steglös avräkning m.m.*

4.4 Kvittning

Försäkringskassan kan besluta att dra av en del av en utbetalning för att få betalning för en fordran som en försäkrad har till Försäkringskassan (kvittning). När det finns ett beslut om kvittning ska detta avdrag göras efter avdraget för institutionsvistelse.

Beskrivning av kvittningsreglerna finns i vägledning 2005:2 *Fordringshantering hos Försäkringskassan*.

4.5 Utmätning

Med löneutmätning avses Kronofogdens beslut att en arbetsgivare eller annan utbetalare av ersättning, exempelvis Försäkringskassan, ska göra avdrag och redovisa en del av gäldenärens ersättning till Kronofogden.

Bestämmelserna om utmätning av lön gäller för föräldrapenningsförmåner, sjukpenning, rehabiliteringspenning och närståendepenning enligt socialförsäkringsbalken samt annan ersättning som lämnas på grund av sjukdom, smitta, olycksfall, utbildning, arbetslöshet, värnpliktstjänstgöring eller annan tjänstgöring som ersätts med samma eller liknande förmåner som värnpliktstjänstgöring, allt i den utsträckning ersättningen inte avser att kompensera för särskilt angivna kostnader eller ska återbetalas (UB 7 kap. 1 § 5).

Det innebär till exempel att följande ersättningar och förmåner går att utmäta:

- belopp som utgår som livränta
- sjukpenning och rehabiliteringsersättning
- sjukersättning och aktivitetsersättning
- föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning
- närståendepenning
- graviditetspenning
- vårdbidrag (delvis)
- utvecklingsersättning och etableringsersättning
- aktivitetsstöd
- smittbärrpenning.

Vårdbidrag ska bland annat kompensera för hjälp- och vårdbehov som uppkommer med anledning av funktionsnedsättningen. När man bestämmer förbehållsbeloppet ska man inte räkna med del som är avsedd att kompensera för särskilt angivna merkostnader, dvs. den skattefria delen av utbetalningen.

Ersättningar som inte omfattas av bestämmelserna om löneutmätning är barnbidrag, bilstöd, boendetillägg, bostadsbidrag, bostadstillägg, bostadsersättning och etableringstillägg (tillägg till en nyanländ invandrare som får etableringsersättning), jämställdhetsbonus, handikappersättning, underhållstöd och assistansersättning.

I 7 kap. 20–22 §§ UB regleras de skyldigheter arbetsgivaren har när det gäller utmätning.

Ett beslut om utmätning innebär att Försäkringskassan vid varje utbetalningstillfälle ska dra av det beslutade utmätningens belopp, dvs. det belopp som ska betalas till Kronofogden. Gäldenären har dock alltid rätt att behålla det förbehållsbelopp som Kronofogden har fattat beslut om.

Kronofogden bestämmer varje år ett normalbelopp som avses innefatta alla vanliga levnadskostnader. I förbehållsbeloppet ingår normalbeloppet, gäldenärens bostadskostnad samt vissa andra kostnader till exempel kostnad på grund av sjukdom. För mer information om beräkning av förbehållsbeloppet hänvisas till Kronofogdens information om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön, KFM M 2014:2.

Försäkringskassan ska göra avdraget från och med den första utbetalningen efter det att Försäkringskassan har tagit emot beslutet om löneutmätning från Kronofogden.

Här kommer ett par exempel som visar beräkningssättet för utmätning av aktivitetsstöd och föräldrapenning.

Exempel

Beräkning av utmätning av aktivitetsstöd

Utmätningensbeloppet är 30 kr per dag

Förbehållsbeloppet är 263 kr per dag

Bruttobeloppet är 670 kr per dag

Skatteavdraget är 203 kr per dag

Maria ska få aktivitetsstöd utbetalat för 18 dagar. Antalet kalenderdagar för perioden är 31 dagar.

Förbehållsbeloppet för hela perioden är $263 \times 31 = 8\,153$ kr.

Nettobeloppet för perioden 31 dagar $670 - 203 \times 18 = 8\,406$ kr.

Möjligt utrymme för löneutmätning är $8\,406 - 8\,153 = 253$ kr.

Utmätningensbeloppet för hela perioden blir $(30 \text{ kr/dag} \times 31 \text{ dagar}) = 930$ kronor. Det möjliga utrymmet för utmätning är 253 kr och Försäkringskassan betalar därför ut 253 kr till Kronofogden.

Exempel

Beräkning av utmätning av föräldrapenning

Utmätningensbeloppet är 76 kr per dag

Förbehållsbeloppet är 327 kr per dag

Bruttobeloppet är 561 kr per dag

Skatteavdraget är 157 kr per dag

Lena begär ersättning för 30 dagar och beviljas ersättning för 21 dagar. Antalet kalenderdagar i perioden är 30 dagar.

Förbehållsbeloppet för hela perioden är $327 \times 30 = 9\,810$ kr.

Nettobeloppet för ersättningsperioden blir $(561 - 157 \times 21) = 8\,484$ kr.

Möjligt utrymme för löneutmätning är $8\,484 - 9\,810 = 0$ kr.

Utmätningensbeloppet för hela perioden blir $(76 \text{ kr} \times 30 \text{ dagar}) = 2\,280$ kronor. Men eftersom förbehållsbeloppet är större än nettobeloppet blir utrymmet för löneutmätning 0 kronor. Försäkringskassan gör därför inte något avdrag för utmätning.

Om felaktiga utbetalningar till Kronofogden, se vidare vägledning 2005:3 *Återkrav*.

4.5.1 Avvikelse rapportera till Kronofogden

Om det finns ett beslut om utmätning, men Försäkringskassan har inte innehållit belopp i enlighet med beslutet, ska orsaken anmälas för Kronofogden. Detta gäller inte utbetalning av sjukpenning. (7 kap. 14 § första stycket och 7 kap. 18 § utsökningsförordningen [1981:981])

Om förmånen inte längre betalas ut ska Försäkringskassan snarast anmäla detta för Kronofogden (7 kap. 14 § andra stycket utsökningsförordningen [1981:981]).

Om ett beslut om utmätning av sjukpenning från Försäkringskassan har meddelats, ska Försäkringskassan genast underrätta Kronofogden, om det i stället för sjukpenning ska betalas ut sjukersättning, aktivitetsersättning, arbetsskadelivränta, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning eller graviditetspenning (jfr. 7 kap. 17 § utsökningsförordningen [1981:981]).

4.5.2 Metodstöd – avvikelserapportera till Kronofogden

Det här metodstödet beskriver hur du som handläggare rapporterar avvikelser vid utmätning av en månadsersättning och sjukpenning.

Metodstöd – avvikelserapportera vid utmätning av månadsersättning

Om det finns ett beslut om löneutmätning av en månadsersättning ska du som handläggare ärendet rapportera till Kronofogden om

- avdrag bara kunde göras med ett visst belopp
- det inte kunde göras något avdrag
- månadsersättningen har upphört

Rapportera avvikelserna i blanketten *Meddelande till Kronofogden (3575)*

När avdrag inte kunde göras fullt ut och avvikelsebeloppet är 101 kronor eller mer ska du som handläggare ärendet avvikelserapportera till Kronofogden med blanketten 3575.

Metodstöd – avvikelserapportera vid utmätning av sjukpenning

Om det finns ett beslut om löneutmätning av sjukpenning ska du som handläggare ärendet rapportera till Kronofogden om sjukpenningen byts ut mot sjukersättning, aktivitetsersättning, arbetsskadelivränta, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning, eller graviditetspenning. Rapportera avvikelserna i blanketten *Meddelande till Kronofogden (3575)*.

4.6 Utmätningförbud

En försäkrads fordran på ersättning enligt SFB som inestår hos Försäkringskassan får inte utmätas innan ersättningen är tillgänglig för lyftning (107 kap. 9 § SFB).

Det finns ett undantag från utmätningförbudet. Utmätning som kan ske enligt bestämmelserna i 7 kap. UB får göras redan innan ersättningen betalats ut (107 kap. 10 § SFB).

4.7 Återbetalning av för mycket utbetald ersättning enligt förordning 574/72 eller förordning 987/2009

Förutom de typer av avdrag som beskrivits ovan kan Försäkringskassan göra avdrag på vissa förmåner, som Försäkringskassan betalar ut, på begäran från ett annat EU/EES-land (artikel 111 punkt 1 och 2 i rådets förordning [EEG] nr 574/72 och artikel 72.1 i förordningen 987/2009). Se vidare vägledningarna för respektive förmån och vägledning 2005:3 *Återkrav*.

4.8 Överenskommelse om avdrag

Den försäkrade kan ha kommit överens med Försäkringskassan om att avdrag ska göras på utbetalningar från Försäkringskassan. Ett sådant frivilligt avdrag görs efter alla övriga avdrag. Se vidare vägledning 2005:2 *Fordringshantering hos Försäkringskassan*.

4.9 Statligt tandvårdsstöd

Det är inte aktuellt att göra avdrag för preliminär skatt eller institutionsvistelse från statligt tandvårdsstöd.

Försäkringskassan får, i stället för att kräva återbetalning, räkna av beloppet från en annan fordran som vårdgivaren har på ersättning enligt lagen om statligt tandvårdsstöd (4 kap. 2 § första stycket lag (2008:145) om statligt tandvårdsstöd).

Statligt tandvårdsstöd som betalas till vårdgivaren kan utmätas (107 kap. 9 § SFB läst motsatsvis, e contrario).

Se också vägledning 2008:2 *Statligt tandvårdsstöd*.

5 Avdrag vid utbetalning för retroaktiv tid

Detta kapitel beskriver vad sammanträffande av förmåner och vad en begäran om utbetalning från socialnämnden innebär. Övriga avdrag finns beskrivna i kapitel 4.

5.1 Avdragsordning

Avdragsordningen när ersättning betalas ut för retroaktiv tid är följande:

- sammanträffande av förmåner (107 kap. 2–4 §§ SFB)
- skatt
- institutionsvistelse
- Försäkringskassans beslut om kvittning
- utmätning
- begäran från socialnämnden (107 kap. 5 § SFB)
- utländsk fordran
- överenskommelse med den försäkrade om avdrag.

Grunden för avdragsordningen kommer att beskrivas i ett rättsligt ställningstagande.

5.2 Sammanträffande av förmåner

Om Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten har betalat ut en ersättning enligt SFB och om någon av myndigheterna senare retroaktivt beviljar den försäkrade en annan ersättning enligt SFB för samma tid gäller följande. Avdrag på den retroaktiva ersättningen ska göras med det belopp som överstiger vad som skulle ha betalats ut för perioden om beslut av båda ersättningarna hade fattats samtidigt. Detta gäller också när den först utbetalda ersättningen är en sådan ersättning enligt någon annan författning som Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten eller en arbetslöshetskassa fattar beslut om (107 kap. 2 § SFB).

107 kap. 2 § SFB ska enbart ses som en regel för avräkning mellan belopp vid en retroaktiv utbetalning.

Det innebär att Försäkringskassan vid tillämpning av regeln inte ska göra någon rekonstruktion av ärendet eller ärendena som leder till en omföring av beloppen mellan förmånsslagen även om det i efterhand är uppenbart att fördelningen av förmånerna skulle ha varit annorlunda om samtliga omständigheter varit kända från början.

Ett beslut om utbetalning av en förmån har positiv rättskraft. Så länge beslutet inte har omprövats kan det utbetalade beloppet samordnas med stöd av minskningsregeln.

(FKRS 2016:08, Tillämpning av minskningsregeln i 107 kap. 2 § socialförsäkringsbalken)

Eftersom bestämmelsen gäller samtliga ersättningar som utbetalats med stöd av SFB, omfattas även exempelvis närståendepenning och smittbärappenning.

Det spelar ingen roll om den först beviljade ersättningen har betalats under hela eller bara delar av den senare beviljade ersättningens retroaktiva tid. Den tidigare

beviljade ersättningen samordnas i sin helhet för hela den retroaktiva tiden (prop. 1992/93:30 s. 39).

Dagersättning anses vara retroaktivt beviljad eftersom den försäkrade begär ersättningen för förfluten tid.

5.2.1 Kommunikeringskyldighet enligt förvaltningslagen

Försäkringskassan får inte fatta beslut att samordna en retroaktivt beviljad ersättning utan att den försäkrade har underrättats om uppgifter som har tillförts ärendet genom någon annan och han eller hon har fått tillfälle att yttra sig över dem. Detta förfarande kallas kommunikering (17 § förvaltningslagen [1986:223]).

När Försäkringskassan hämtar uppgifter från andra ärendeslag till exempel uppgifter om att den försäkrade har sjukpenning ska dessa uppgifter kommuniceras med den försäkrade om beslutet helt eller delvis går den försäkrade emot. Det gäller också uppgifter som hämtas in om utbetalda belopp och ersättningsperioder. Det beror på att uppgifterna har hämtats in eller getts in som underlag i andra ärenden, inte som underlag i det aktuella ärendet.

Se vidare vägledning 2004:7 *Förvaltningsrätt i praktiken*, avsnitt om kommunikering.

5.2.2 Restbelopp

Ersättningen räcker inte till för hela avdraget

När ersättningen för den retroaktiva perioden inte räcker till för att göra avdrag för hela den ersättning som tidigare har betalats ut av Försäkringskassan eller av en arbetslöshetskassa uppstår ett restbelopp. Restbeloppet avser hela den period som ersättningen för den retroaktiva perioden avser.

Exempel

Urban ansöker om hel sjukersättning och den 10 juli 2012 beslutar Försäkringskassan att han har rätt till hel sjukersättning från och med april 2012. Försäkringskassan fattar beslut om provisorisk sjukersättning eftersom Skatteverket ännu inte har beslutat om den pensionsgrundande inkomsten för år 2011.

Urbans sjukersättning kommer att betalas ut löpande från och med augusti 2012. Försäkringskassan beräknar sjukersättningen för tiden april–juli med 10 000 kronor för varje månad ($10\,000 \times 4 = 40\,000$ kronor). För samma tid har Urban fått hel sjukpenning med 10 500 kronor per månad ($10\,500 \times 4$). Avdraget blir:
 $(4 \times 10\,000) - (4 \times 10\,500) = -2\,000$ kronor (= restbelopp)

När sjukersättningen har samordnats med sjukpenningen blir det ingen utbetalning för retroaktiv tid till Urban eftersom sjukersättningen inte räcker för att göra avdrag för hela den tidigare utbetalade sjukpenningen. 2 000 kronor sparas som restbelopp för perioden april–juli 2012.

Ytterligare ersättning för retroaktiv tid

Om Försäkringskassan beviljar en person ytterligare ersättning för retroaktiv tid ska Försäkringskassan göra avdrag för restbeloppet bara om ersättningen helt innefattar den period som restbeloppet avser. Försäkringskassan ska då dra av restbeloppet från hela den nya ersättningen. Om någon del av den tidsperiod som restbeloppet

hänför sig till, ligger utanför den nya retroaktiva tidsperioden kan Försäkringskassan inte göra avdrag för restbeloppet.

Om en senare beviljad retroaktiv ersättning inte täcker hela restbeloppet uppstår ett nytt restbelopp. Perioden för detta nya restbelopp blir då den tid som den nya retroaktiva ersättningen avser.

För att Försäkringskassan senare ska kunna göra ett avdrag från ytterligare retroaktivt beviljad ersättning ska restbeloppet kunna hänföras till hela den period som denna ersättning avser. Även i detta fall gäller att Försäkringskassan bara kan göra avdrag för restbeloppet om ersättningen gäller en period som helt innefattar den retroaktiva period som restbeloppet hänför sig till. Försäkringskassan ska även då göra avdraget för restbeloppet från hela den beviljade ersättningen.

Exempel

Under december 2012 fattar Försäkringskassan slutligt beslut om Ingvars sjukersättning eftersom Försäkringskassan fått uppgift om hans pensionsgrundande inkomst för 2011. Sjukersättningen räknas därför om med hänsyn till den nya inkomsten.

Omräkningen innebär att Ingvar ska få en tilläggsutbetalning för tiden april–december med 200 kronor för varje månad ($200 \times 9 = 1\,800$ kronor). Försäkringskassan bedömer om den sjukpenning som har betalats ut under sjukersättningens retroaktiva tid ska dras av, nu för perioden april–december 2012. Eftersom den nya retroaktiva tiden innefattar hela den period som restbeloppet avser är det möjligt att minska den nya retroaktivt beviljade sjukersättningen med restbeloppet. Det innebär att Försäkringskassan kan göra avdrag med 2 000 kronor. Avdraget blir:
 $1\,800 - 2\,000 = -200$ kronor (restbelopp)

Efter samordningen med sjukpenning betalar Försäkringskassan inte ut någon sjukersättning för retroaktiv tid till Ingvar eftersom tilläggsutbetalningen inte räcker till för att göra avdrag för hela restbeloppet som avser tidigare utbetald sjukpenning. Det resterande beloppet på 200 kronor sparas som nytt restbelopp. Den nya restbeloppsperioden blir april–december 2012.

5.3 Begäran från socialnämnd enligt 107 kap. 5 § SFB

En retroaktivt beviljad periodisk ersättning, får på begäran av socialnämnden, betalas ut till socialnämnden om en person har fått ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453). Betalning till socialnämnden får göras till den del den ersättningsberättigade inte har återbetalat biståndet till socialnämnden och det återstående beloppet överstiger 1 000 kronor, med det belopp som motsvarar vad socialnämnden sammanlagt har betalats ut till den ersättningsberättigade och dennes familj för eller under tid som den retroaktiva ersättningen avser. (107 kap. 5 § första stycket SFB)

Bestämmelsen tillämpas när den försäkrade har rätt till periodisk ersättning enligt SFB. Genom införandet av SFB har rättsläget förändrats och nu kan även närståendepenning och smittbärappenning betalas ut till socialnämnden. Barnbidrag och assistansersättning är dock undantagna (107 kap. 5 § andra stycket SFB). Socialnämnden kan inte heller få utbetalning av sjuklön enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön, eller etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning eftersom de ersättningarna inte regleras i SFB.

När förutsättningarna är uppfyllda ska Försäkringskassan betala ut det belopp som motsvarar vad socialnämnden sammanlagt har betalat ut till den ersättningsberättigade och dennes familj för eller under den tid som den retroaktiva ersättningen avser.

Beloppsgränsen 1 000 kronor gäller per ärende och inte per månad. Prövningen ska alltså göras i förhållande till hela den period som den retroaktiva ersättningen avser. Försäkringskassan ska i denna handläggning inte göra någon avräkning för sina administrativa kostnader i de fall det görs en utbetalning till en socialnämnd. (Prop. 2006/07:59, s. 28)

Bestämmelserna om betalning från Försäkringskassan till socialnämnden omfattar allt ekonomiskt bistånd som en socialnämnd har lämnat till den ersättningsberättigade med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

När Försäkringskassan bedömer om en ersättning för retroaktiv tid ska betalas ut till en socialnämnd måste utgångspunkten alltid vara att den ersättningsberättigade ekonomiskt sett ska behandlas på samma sätt som om han eller hon fått sin ersättning vid den tidpunkt som ersättningen avser. Ekonomiskt bistånd utöver försörjningsstöd som socialnämnden lämnar med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) kan inte alltid hänföras enbart till den period som den retroaktiva ersättningen avser, men kan ändå omfattas av socialnämndens rätt till utbetalning från Försäkringskassan. Ett exempel på detta är att socialnämnden under den period som den retroaktiva ersättningen avser lämnar ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) till glasögon. Detta bistånd är avsett för en längre period än den retroaktiva ersättningen avser, men omfattas ändå av socialnämndens rätt till utbetalning. (Prop. 2006/07:59, s. 28 och 29)

Dagersättning anses vara retroaktivt beviljad även i detta sammanhang eftersom den försäkrade begär ersättning för förfluten tid.

Försäkringskassans betalning till socialnämnden kan högst

- vara det belopp som motsvarar vad socialnämnden sammanlagt har betalat ut till den ersättningsberättigade och dennes familj, och
- avse hela, eller del av den tid som Försäkringskassans retroaktivt beviljade ersättning avser.

I RÅ 2001 ref. 58 fann Högsta förvaltningsdomstolen att för det fall ekonomiskt bistånd inte erhöles för hela den tid som den retroaktiva ersättningen avser så hindrar inte detta att hela ersättningen uppbärs av socialnämnden. Det är således utan betydelse under vilka tidsperioder under den retroaktiva perioden, som ekonomiskt bistånd erhålls och hur det sammanlagda biståndsbeloppet fördelas på olika månader.

Däremot måste socialnämnden ha begärt betalt för en period som stämmer med den retroaktiva ersättningen, se vidare 5.3.1.

Skatteavdrag ska göras enligt vanliga regler först, innan utbetalning till socialnämnden. Detta gäller även om nettobeloppet efter skatteavdrag inte täcker socialnämndens begäran om utbetalning.

Socialnämnden har rätt att hos Försäkringskassan ta del av följande uppgifter om enskilda:

1. namn, personnummer och i förekommande fall samordningsnummer
2. att en anmälan eller ansökan om förmån, ersättning eller annat stöd har lämnats in
3. vilken förmån, ersättning eller annat stöd som har beviljats
4. under vilken tidsperiod och i vilken omfattning en förmån, ersättning eller annat stöd betalas eller har betalats ut
5. vilket belopp som har betalats ut
6. datum för utbetalningar

Om det finns skäl för det ska Försäkringskassan på eget initiativ lämna uppgifter som avses i första stycket till socialnämnden.

(3 § förordningen [2008:975] om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen [2001:453])

Med stöd av denna bestämmelse kan Försäkringskassan underrätta socialnämnden om att den har möjlighet att komma in med en begäran om utbetalning av en retroaktivt beviljad periodisk ersättning från Försäkringskassan.

Bestämmelsen innebär inte att det finns någon skyldighet för Försäkringskassan att regelmässigt underrätta socialnämnderna om uppgifter om den försäkrade och ersättningsperioder.

Skäl för att underrätta socialnämnden kan till exempel vara att Försäkringskassan har anledning att anta, eller har vetskap om, att ekonomiskt bistånd har betalats ut under samma tid som ersättning kommer att betalas ut från Försäkringskassan. Det kan vara så att den försäkrade har meddelat Försäkringskassan att han eller hon har fått ekonomiskt bistånd. Detsamma gäller när socialnämnden gjort en begäran för viss tid och Försäkringskassan kommer att betala ut ersättning för ytterligare retroaktiv tid.

Regeringsrätten har kommit fram till att Försäkringskassan i vissa situationer inte har talerätt i mål som gäller utbetalning till en socialnämnd (RÅ 2007 ref. 21). I mål där socialnämnden har klagat på Försäkringskassans beslut är enbart den enskilde och socialnämnden parter, inte Försäkringskassan.

Vid felaktiga utbetalningar till socialnämnd se vidare vägledning 2005:3 *Återkrav* samt rättsligt ställningstagande 2016:06 *Gränsen mellan återkrav och conductio indebiti*.

5.3.1 Socialnämndens begäran

Följande ska framgå av en begäran från socialnämnd om utbetalning av retroaktivt beviljad periodisk ersättning från Försäkringskassan

- det belopp som socialnämnden begär
- vilken förmån som avses
- vilket belopp socialnämnden sammanlagt har betalat ut till den ersättningsberättigade och dennes familj och
- vilken tid som avses.

(3 § Försäkringskassans föreskrifter [FKFS 2007:5] om utbetalning till socialnämnden av retroaktivt beviljad periodisk ersättning med stöd av 107 kap. 5 § socialförsäkringsbalken).

Om begäran från socialnämnden avser flera förmåner – eller om Försäkringskassan beslutar om ersättning vid flera tillfällen – ska socialnämnden lämna en begäran för varje förmån. (2 § FKFS 2007:5)

Om utbetalningen till socialnämnden inte täcker hela det belopp som socialnämnden tidigare har betalat till den enskilde får socialnämnden ansöka på nytt om utbetalning. Se även FKFS (2007:5)

Socialnämnden kan ha delegerat uppdraget att begära en utbetalning till exempelvis en socialsekreterare. Det ingår i Försäkringskassans utredning att kontrollera både vilken period den aktuella begäran gäller och att det är en behörig person från socialnämnden som begär utbetalningen. Se även 10 kap. 4 § socialtjänstlagen (2001:453).

Socialnämnden ska ange vilken tid begäran avser. För att socialnämnden ska få full betalning måste den retroaktiva ersättningen avse samma period som begäran. Om begäran bara täcker delar av den period som den retroaktiva utbetalningen avser kan socialnämnden bara få betalt i den mån utbetalningen hänför sig till samma period som begäran.

Exempel

Försäkringskassan ska betala ut 10 000 kronor i föräldrapenning för perioden 9 januari–20 februari. Socialnämnden har begärt 5 000 kronor för perioden 1 februari–28 februari. Försäkringskassan betalar ut 5 000 kronor till socialnämnden eftersom beloppet ryms inom den tidsaxel som Försäkringskassans retroaktiva utbetalning avser – för den period som socialnämnden begär ersättning för har Försäkringskassan beviljat ersättning med det belopp som begäran avser.

Exempel

Försäkringskassan ska betala ut 20 000 kronor i föräldrapenning för perioden 9 mars–21 april. Socialnämnden har begärt 5 000 kronor för perioden 1 februari–28 februari. Eftersom den period som socialnämnden begär utbetalning för inte sammanfaller till någon del med den som Försäkringskassan ska betala ut ersättning för avslår Försäkringskassan socialnämndens begäran.

Exempel

Försäkringskassan ska betala ut 15 500 kronor i föräldrapenning för perioden 21 oktober–20 november till den försäkrade (500 kr per dag x 31 dagar = 15 500). Socialnämnden har begärt 10 000 kronor för perioden 1 oktober–31 oktober. Försäkringskassan kontaktar socialnämnden och lämnar uppgift om att Försäkringskassan även kommer att betala ut föräldrapenning för perioden 1 november–20 november. Socialnämnden skickar in ännu en begäran om utbetalning av 6 000 kronor för perioden 1–20 november.

Socialnämnden har betalat ut ersättning för hela kalendermånaden men Försäkringskassan beviljar ersättning för dagar. Därför kan Försäkringskassan bara till socialnämnden betala ut det som avser exakt samma period som Försäkringskassans beviljade ersättning till den försäkrade. Försäkringskassan ska då betala 5 500 kronor till socialnämnden för perioden 21 oktober–31 oktober (500 kr per dag x 11 dagar= 5 500 kr), och 6 000 kronor till socialnämnden för perioden 1–20 november eftersom

Försäkringskassan för den perioden har beviljat 500 kr per dag x 20 dagar = 10 000 kr. Sammanlagt betalar Försäkringskassan ut 11 500 kronor till socialnämnden och 4 000 kronor till den försäkrade.

5.3.2 Kommunicering av uppgifter som har tillförts ärendet genom socialnämnden eller Försäkringskassan

Om Försäkringskassan beslutar att avslå begäran eller betala ut lägre belopp än vad socialnämnden har begärt behöver Försäkringskassans uppgifter i regel inte kommuniceras med socialnämnden. Anledningen till att uppgifterna inte behöver kommuniceras är att Försäkringskassan bedömer att det är uppenbart att kommunikationen inte har någon funktion eftersom uppgifterna inte kan bemötas på något sätt av socialnämnden (17 § första stycket 1 förvaltningslagen [1986:223]).

Försäkringskassan behöver inte heller kommunicera Försäkringskassans uppgifter med den försäkrade när

- den försäkrade inte har ansökt om en förmån
- den försäkrade inte har beviljats ersättning för den aktuella perioden
- Försäkringskassan redan har betalat ut ersättningen
- Försäkringskassan redan har gjort avdrag i en annan ersättning
- det belopp som Försäkringskassan har kvar att betala inte överstiger 1 000 kronor för den aktuella perioden
- barnbidrag och assistansersättning betalas ut för retroaktiv tid
- när den försäkrade har i socialnämndens begäran skrivit under att han eller hon har tagit del av begäran.

5.3.3 Till vem och när Försäkringskassan ska kommunicera och till vem beslut ska skickas

Tabellen nedan beskriver till vem och när Försäkringskassan ska kommunicera uppgifter samt till vem Försäkringskassans beslut ska skickas när socialnämnden har begärt att retroaktivt beviljad ersättning ska betalas ut.

	Socialnämnd		Den försäkrade	
	Kommunicering	Beslut	Kommunicering	Beslut
Beviljad begäran		X	X Om den försäkrade inte tagit del av socialnämndens begäran (jämför blankett FK 3280)	X
Delvis beviljad begäran		X	X Om den försäkrade inte tagit del av socialnämndens begäran (jämför blankett FK 3280)	X
Avslag på begäran		X		

5.3.4 Försäkringskassans beslut till socialnämnden

När Försäkringskassan beviljar utbetalning till socialnämnden, helt eller delvis, ska både den enskilde och nämnden underrättas om beslutet (brevmall 10551). I förmånsbeslutet till den enskilde ska det framgå att avdrag har gjorts till nämnden. Förmånsbeslutet ska också innehålla en omprövningshänvisning så att den enskilde

kan få avdraget omprövat. Om beslutet till socialnämnden går nämnden emot, dvs. ett avslagsbeslut eller ett delvis beviljande (brevmallar 10550 och 10551) ska beslutet förses med en överklagandehänvisning. Kommunen kan inte begära att Försäkringskassan ska ompröva beslutet eftersom den möjligheten bara finns för en enskild person (se 113 kap. 7 § första stycket SFB).

Försäkringskassan ska självant beakta en tidigare begäran från socialnämnden om utbetalning om Försäkringskassans beslut om utbetalning ändras eller om Försäkringskassan har fattat ett provisoriskt beslut om ersättning och därefter fattar ett slutligt beslut om ersättningen.

Däremot måste socialnämnden alltid skicka in en ny begäran om den försäkrade gör en ny ansökan om en förmån (2 § FKFS 2007:5).

5.3.5 Missad utbetalning till socialnämnden

Försäkringskassan ska pröva en socialnämnds begäran om utbetalning av en retroaktivt beviljad ersättning i sak även i de fall Försäkringskassan av misstag betalat ut ersättningen till den försäkrade trots att socialnämnden begärt att ersättningen ska betalas ut till nämnden. En sådan begäran ska alltså avslås och inte avvisas. Anledningen är att det inte finns någon retroaktiv ersättning att betala ut till nämnden eftersom den redan har betalats ut till den försäkrade. (Jämför Kammarrätten i Jönköpings domar den 22 februari 2011 målen nr 1276-10 och 2781-10).

6 Betalningsmottagare

Det här kapitlet beskriver vem som ska ta emot utbetalningen. Grundprincipen är att förmånen betalas ut till den som har fått den beviljad. I respektive förmånsvägledning kan det finnas information om till vem en förmån ska betalas ut.

6.1 Ställföreträdare

Den som är under arton år (underårig) är omyndig och får inte själv råda över sin egendom eller åta sig förbindelser (9 kap. 1 § FB).

Underårig med eget hushåll får för den dagliga hushållningen eller uppfostran av barn, som tillhör hushållet, själv ingå sådana rättshandlingar, som vanligen företas för dessa ändamål (9 kap. 2a § första stycket FB). En underårig som har fyllt 16 år får själv förfoga över sin arbetsinkomst (9 kap. 3 § FB). Detta gör till exempel att sjukpenning och föräldrapenning kan betalas ut direkt till den underårige.

Om en förälder som inte fyllt 18 år har rätt till en föräldrapenningsförmån, får Försäkringskassan på begäran av socialnämnden besluta att föräldrapenningen helt eller delvis ska betalas ut till någon annan person eller till nämnden att användas till förälderns och familjens nytta (11 kap. 17 § SFB). Se vidare vägledning 2002:1, *Föräldrapenning*.

Den eller de personer som företräder en person som är under 18 år är förmyndare (se 10 kap. FB).

En försäkrad som är över 18 år kan behöva hjälp i sina kontakter med Försäkringskassan. Det kan till exempel vara generell hjälp med att bevaka sin rätt, eller mindre hjälp med att skriva en viss ansökan eller begära att utbetalningen sätts in på ett annat konto.

Om en myndig person behöver generell hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person ska en god man eller förvaltare förordnas av rätten (11 kap. FB). Förmyndare, god man och förvaltare kan normalt företräda den försäkrade om de visar upp sitt rättsliga förordnande.

En försäkrad kan också anlita ett ombud eller biträde. Ett ombud företräder normalt den försäkrade. Se vidare vägledning 2004:7, *Förvaltningsrätt i praktiken*.

6.2 Fullmakt

En fullmakt är en skriftlig eller muntlig förklaring från fullmaktsgivaren (huvudmannen) att någon annan (fullmaktstagaren) har rätt att handla på huvudmannens vägnar. Den behöver inte vara bevitnad. De saker som fullmaktstagaren kan göra med bindande verkan för fullmaktsgivarens räkning kallas *fullmaktstagarens behörighet* (2 kap. 10 § första stycket lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, AvtL).

En fullmakt kan när som helst återkallas. Om tredje man, det vill säga Försäkringskassan, har fått ett särskilt meddelande om fullmakten så ska tredje mannen meddelas att fullmakten återkallas. I regel sker det på samma sätt som den lämnats – en skriftlig fullmakt återkallas alltså skriftligt. (2 kap. 13 § AvtL).

Bestämmelser om fullmakt finns i 2 kap. AvtL. För vidare beskrivning av regler om fullmakt, se vägledning 2004:7 *Förvaltningsrätt i praktiken*.

Om Försäkringskassan betalar ersättning till en tidigare fullmaktshavare trots att fullmakten är återkallad och Försäkringskassan har fått meddelande om det så har betalningen gjorts till någon som var obehörig. Betalningen måste i så fall göras om till en behörig person. Den betalning som gjorts till den före detta fullmaktshavaren får återkrävas med stöd av reglerna om *condictio in debiti*. (Se FKRS 2016:06 och vägledning 2005:3, *Återkrav*.)

Om den försäkrade däremot är behörig att ta emot en betalning (d.v.s. är vuxen och inte har förvaltare) och Försäkringskassan har betalat till den försäkrade trots att någon hade fullmakt, så ska betalningen inte göras om. En fullmakt skapar inga rättigheter för fullmaktshavaren.

6.2.1 Utbetalning av socialförsäkringsförmån till annan än den försäkrade med stöd av fullmakt

Försäkringskassan kan bara godta en fullmakt om utbetalning av en förmån till en annan person, myndighet eller organisation om den är skriven på ett sådant sätt att det framgår att utbetalningen tas emot för den försäkrades räkning. Det beror på att rätten till ersättning inte får överlåtas innan ersättningen är "tillgänglig för lyftning" (107 kap. 9 § SFB). Äganderätten till ersättningen får med andra ord inte föras över till en annan person innan ersättningen har betalats ut. Detta så kallade överlåtelseförbud gäller dock inte alla ersättningar, se vidare kapitel 10.

Den enklaste lösningen kan många gånger vara att den försäkrade i stället lämnar in en fullmakt till banken eller posten, så att fullmaktstagaren kan ta ut ersättningen direkt från fullmaktsgivarens konto.

Hur ska en fullmakt se ut?

AvtL innehåller inget krav på att en fullmakt om utbetalning till en annan person ska vara skriftlig. Men för att Försäkringskassan ska kunna godta fullmakten och verkställa utbetalningen behöver den vara skriftlig och innehålla följande uppgifter:

- vem som är fullmaktsgivare, dvs. den förmånsberättigade
- vem som är fullmaktstagare, dvs. den ska ta emot utbetalningen
- vilken eller vilka förmåner som ska betalas ut till fullmaktstagaren
- att förmånen betalas ut för fullmaktsgivarens räkning
- från och med vilken dag fullmakten ska börja gälla
- fullmaktsgivarens underskrift.

Förfarandet med fullmakt ska inte förväxlas med en begäran från socialnämnden med stöd av 107 kap. 5 § SFB (ekonomiskt bistånd).

6.3 Utbetalning till en person som är försvunnen

Finns det sannolika skäl att dra in eller minska en beslutad ersättning, kan den handläggande myndigheten besluta att ersättningen ska hållas inne eller lämnas med lägre belopp till dess att ärendet avgjorts (112 kap. 3 § SFB). Om Försäkringskassan känner till att en person är försvunnen kan ersättning hållas inne genom ett interimistiskt (provisoriskt) beslut om Försäkringskassan bedömer att det finns sannolika skäl för detta. Det finns ingen skyldighet att betala ut ersättning så länge det är oviss om en person lever eller inte (NJA 1947 s. 634). För att kunna bedöma om det finns sannolika skäl krävs att Försäkringskassan noggrant utreder omständigheterna i det enskilda fallet. Om personen återfinns död och dödsdatum senare blir fastställt ska Försäkringskassan fatta ett slutligt beslut som innebär att den ersättning som har innehållits som längst ska betalas ut till och med den månad när dagen för dödsfallet

anses ha inträffat. Se vidare villkoren för respektive försäkringsförmån. Ett interimistiskt beslut om att innehålla en ersättning medför bara att själva utbetalningen senareläggs. Utbetalningen av innehållen ersättning görs i dessa fall till dödsboet. Samma resonemang gäller om en utlandsbosatt person inte har skickat in något levnadsintyg.

Försäkringskassan får inte fatta interimistiska beslut om indragning eller minskning i ärenden om adoptionsbidrag, bilstöd eller assistansersättning (112 kap. 3–4 §§ SFB).

Under den tid som ersättningen har hållits inne kan den inte betraktas som förfallen till betalning. Det innebär att reglerna om preskription inte kan tillämpas.

En person avregistreras ur folkbokföringen när han eller hon avlider. Normalt sker detta på grundval av ett dödsbevis som har utfärdats av en läkare. Om en person försvinner och inte återfinns kan han eller hon dödförklaras enligt de förutsättningar som regleras i lagen (2005:130) om dödförklaring. Tiden mellan det att en person är försvunnen och att Skatteverket kan ta upp ansökan till prövning är beroende av vilken grad av sannolikhet som föreligger för att den försvunne är död. Är det utrett att den försvunne är död, får han eller hon dödförklaras omedelbart (2 § lagen om dödförklaring). Är det inte utrett att den försvunne är död, men finns en hög grad av sannolikhet för att han eller hon är död får frågan om dödförklaring tas upp tidigast ett år efter försvinnandet (3 § första stycket). Har försvinnandet skett i samband med en naturkatastrof, en stor olycka eller liknande och det finns en mycket hög grad av sannolikhet för att den försvunne är död får frågan om dödförklaring tas upp omedelbart (3 § andra stycket). I övriga fall får frågan om dödförklaring tas upp tidigast fem år efter försvinnandet (4 §). Make, sambo, arvinge eller annan vars rätt kan bero av dödförklaringen får ansöka om dödförklaring. Ansökan ska göras hos Skatteverket (5 §). I de fall ansökan om dödförklaring tas upp enligt 3 och 4 §§ ska Skatteverket utfärda kungörelse. Enligt 3 § första stycket och 4 § är kungörelsetiden minst sex månader och enligt 3 § andra stycket är kungörelsetiden minst två månader. Är förutsättningarna för dödförklaring uppfyllda ska Skatteverket i beslut förklara att den försvunne är att anse som död samt ange dödsdag. Som dödsdag ska anses den dag som är den mest sannolika dödsdagen. Går en sådan dag inte att fastställa, ska som dödsdag anses sista dagen i den månad då den försvunne veterligen senast var vid liv. Vid tillämpning av 4 § ska som dödsdag anses sista dagen i den månad då femårsfristen gått till ända (8 §).

Om det föreskrivs i en författning att tid ska räknas från ett dödsfall räknas tiden från det att ett beslut om dödförklaring vann laga kraft (9 § lagen om dödförklaring). En socialförsäkringsersättning kan därför längst betalas ut till och med den dag när beslutet om dödförklaring vann laga kraft. Detta förutsätter att övriga försäkringsbestämmelser är uppfyllda. En person kan exempelvis inte vara berättigad till föräldrapenning för ett försvunnet barn eftersom denne inte kan ha ett försvunnet barn i sin vård, men en försvunnen person kan ha rätt till sjukersättning.

6.4 Den försäkrade har avlidit

En grundprincip i svensk rätt är att ansvaret för den avlidnes tillgångar och skulder övergår på dennes dödsbo. Det är efterlevande make eller sambo, arvingar och universella testamentstagare som gemensamt förvaltar den dödes egendom under boets utredning när en person avlider (18 kap. ärvdabalken). De företräder dödsboet och har rätt att svara i mål som rör boet. Om en ersättning ska betalas ut till en avliden person ska utbetalningen således göras till den avlidnes dödsbo, med adress c/o någon av dödsbodelägarna.

7 Utbetalningssätt

I detta kapitel beskrivs reglerna för hur Försäkringskassan får göra en utbetalning. Huvudregeln är att en utbetalning sätts in på mottagarens bankkonto, bankgiro eller PlusGiro, men det finns vissa undantag.

7.1 Utbetalning till konto är huvudregeln

Det finns föreskrifter om utbetalning av de flesta förmåner som Försäkringskassan administrerar. Föreskrifterna gäller följande förmåner:

1. ersättning enligt SFB från Försäkringskassan
2. ersättning som har beviljats enligt den numera upphävda lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring
3. ersättning enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön
4. dagpenning enligt förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga
5. aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning enligt förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd
6. tilläggsbelopp som utges med stöd av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen eller med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, och som enbart avser sådana familjeförmåner och familjebidrag som Försäkringskassan handlägger

(1 § Försäkringskassans föreskrifter [FKFS 2010:4] om sättet och tiden för utbetalning av vissa socialförsäkringsförmåner m.m.)

För den som bor i Sverige sker utbetalning genom insättning på bankkonto, bankgiro eller PlusGiro.

Utbetalning får ske på annat sätt om särskilda förhållanden kräver det. Sådana förhållanden kan vara

- om uppgift om konto saknas,
- något annat liknande skäl som mottagaren inte kan råda över.

(2 § FKFS 2010:4)

7.2 Metodstöd – utbetalning till konto är huvudregeln

Det här metodstödet beskriver hantering av returer och de avtal om betaltjänster som finns med vissa banker m.m.

7.2.1 Metodstöd – returhantering

De flesta utbetalningar gör Försäkringskassan genom att sätta in ersättningen på den försäkrades konto i en bank. Betalningar kan komma tillbaka av olika skäl, till exempel om kontot är avslutat. En återförd betalning från en bank skickas till Försäkringskassan som undersöker orsaken till den återförda betalningen och sedan skickar ut betalningen igen. Det är viktigt att Försäkringskassan bokför både returen och den nya utbetalningen.

Utbetalningskort som Posten inte har kunnat dela ut återredovisas till Försäkringskassan inom några dagar. Utbetalningskort som inte har lösts in återredovisas tio dagar efter giltighetstidens utgång (60 dagar efter utbetalningsdagen). Swedbank skickar sedan pengarna till Försäkringskassans bankkonto för returer.

7.2.2 Metodstöd – avtal om betalning via bank

Bankerna får viss ersättning för sin förmedling av socialförsäkringsersättning. Riksgälden har tecknat ramavtal med Swedbank och Danske Bank som gäller från och med 1 april 2017 till och med 31 mars 2020 med rätt för Riksgälden att förlänga ramavtalet med ett år i taget till år 2022. Riksgälden har bland annat angett att ersättningen till bankerna ska baseras på fasta avgifter som varje myndighet själv betalar.

7.2.3 Metodstöd – etableringsersättning, bostadsersättning och etableringstillägg

Personer som har rätt till etableringsersättning, bostadsersättning eller etableringstillägg och saknar bankkonto och identitetshandling kan få ut sin ersättning med kontantkortlösning via ICA-banken.

7.3 Utbetalning till en person som bor eller vistas utomlands

Innan Försäkringskassan betalar ut vissa ersättningar får Försäkringskassan kräva ett så kallat levnadsintyg av den försäkrade. Se vidare avsnitt 2.1.

Om den försäkrade bor eller vistas utomlands betalar Försäkringskassan ut förmånen, ersättningen eller bidraget genom att sätta in pengarna på ett bankkonto i Sverige eller något annat land. Den som bor i Sverige och vill ha pengarna på ett konto i ett annat land, får normalt pengarna insatta på ett utländskt konto om de inte vill använda ett svenskt bankkonto. Mottagaravgiften ska den försäkrade betala. Försäkringskassan får betala ut ersättningen på annat sätt om särskilda förhållanden föranleder det. Sådana förhållanden kan vara:

- att betalning till konto medför onormalt höga mottagar- och uttagsavgifter för den försäkrade,
- att den försäkrade inte får öppna konto,
- att möjligheterna att göra uttag från konto är starkt begränsade,
- att samhällsstrukturen eller bankväsendet inte medger utbetalning till konto, eller
- något annat liknande skäl som den försäkrade inte kan råda över

(3 § FKFS 2010:4).

Om den försäkrade vistas eller bor utomlands och vill att ersättningen ska betalas ut till ett konto i Sverige, ska ersättningen vara tillgänglig för uttag vid samma datum som gäller för bosatta i landet. Överföring från betalningsinstitut i Sverige ska göras senast den dagen om utbetalningen ska gå till ett konto utomlands. Denna bestämmelse gäller inte vid utbetalning av tilläggsbelopp avseende familjeförmåner och familjebidrag eller vid utbetalning av efterlevandelivränta enligt 88 kap. socialförsäkringsbalken.

(4 § FKFS 2010:4) Se vidare avsnitt 2.9.

Om betalning till konto medför höga avgifter kan betalningen till exempel göras med check. Att den försäkrade föredrar ett annat betalningssätt än betalning till konto är däremot inte i sig ett skäl för att betala på annat sätt än till konto.

7.4 Metodstöd – IBAN

IBAN (International Bank Account Number) är en internationell standard för att identifiera ett kontonummer. Det kan bestå av upp till 34 tecken. SWIFT/BIC (Bank Identifier Code) är en internationell standard för att identifiera en bank.

De utbetalningssätt som finns i dag är utbetalning till ett bankkonto utanför IBAN-området, IBAN inom IBAN-området samt en check till hemadressen. Det är praxis inom Försäkringskassan att i första hand betala ut ersättningen i svenska kronor och i andra hand i mottagarlandets lokala valuta. Om ingen av dessa är valida ska Försäkringskassan betala ut ersättningen i en tredjelandsvaluta såsom exempelvis EUR eller USD.

7.5 Speciella regler för vissa förmåner

7.5.1 Bilstöd

Bilstöd betalas ut genom insättning på konto som anvisas av den försäkrade. Bidraget får betalas ut på annat sätt om särskilda förhållanden föranleder det (3 § förordningen [2010:1745] om bilstöd till personer med funktionshinder). En anvisning från den bidragsberättigade ska vara skriftlig och innehålla uppgifter om kontot dit pengarna ska skickas (3 § Riksförsäkringsverkets föreskrifter [RFFS 2004:7] om bilstöd).

7.5.2 Familjebidrag till rekryter

Familjebidrag i form av familjepenning, bostadsbidrag och begravningsbidrag betalas ut genom insättning på det bankkonto som en bidragsberättigade anmält till Försäkringskassan.

Familjebidrag i form av näringsbidrag betalas ut genom insättning på företagets konto om detta är en juridisk person. I övriga fall sker insättning på det bankkonto som den bidragsberättigade anmält till Försäkringskassan.

Utbetalning får ske på annat sätt om särskilda förhållanden föranleder det.
(11 § RFFS 1995:10)

7.5.3 Handikappersättning och vårdbidrag

Försäkringskassan ska besluta om tiden för utbetalning av

1. handikappersättning eller vårdbidrag till den som vistas utomlands, och
2. det belopp som först förfaller till betalning efter beslut om handikappersättning eller vårdbidrag.

(5 § förordningen [2000:1047] om handikappersättning och vårdbidrag).

7.5.4 Statligt tandvårdsstöd

Utbetalning av statligt tandvårdsstöd görs genom insättning på Bankgiro (Försäkringskassans föreskrifter [FKFS 2008:6] om statligt tandvårdsstöd).

Ibland betalas ersättningen direkt till den försäkrade (se 14 § lag [2013:513] om ersättning för kostnader till följd av vård i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet).

8 Vem får beskedet om utbetalning?

Detta kapitel beskriver vem som får den information om utbetalningen som Försäkringskassan skickar ut. Se även avsnitt 6.1 och avsnitt 6.2 för information om ställföreträdare och fullmakt.

8.1 Grundregel

Den försäkrade ska själv få beskedet om sin ersättning om han eller hon inte har en ställföreträdare.

Läs i metodstödet om när Försäkringskassan skickar utbetalningsbesked.

8.2 Metodstöd – när skickar Försäkringskassan utbetalningsbesked?

Dagersättningar

Försäkringskassan skickar besked om ersättning vid varje utbetalning. Av beskedet framgår vilken förmån ersättningen avser, vilken period ersättningen omfattar och när pengarna finns insatta på kontot.

Handikappersättning, assistansersättning, vårdbidrag, sjukersättning och aktivitetsersättning

När handikappersättning, vårdbidrag, sjukersättning och aktivitetsersättning betalas ut första gången får mottagaren ett meddelande om detta. Därefter skickas ett besked ut i januari varje år med information om vilka dagar som ersättningen kommer att betalas ut under året. Om utbetalningen skulle ändras under året får den försäkrade eller ställföreträdaren alltid ett nytt besked.

Försäkringskassan skickar ett besked om utbetalning av assistansersättning till betalningsmottagaren vid varje utbetalning.

Digitala utbetalningsbesked via Mina sidor

Mina sidor är den försäkrades personliga sidor på försäkringskassan.se där den försäkrade själv kan starta och följa sitt ärende hos Försäkringskassan. Den försäkrade kan anmäla, ansöka, ändra sina uppgifter och se vad som händer i sina ärenden.

Den försäkrade kan se när ersättningen kommer och beloppet. För vissa ersättningar kan den försäkrade både se den kommande utbetalningen och preliminära framtida utbetalningar. Dessutom kan den försäkrade tacka nej till pappersutskick av utbetalningsbesked och endast få dem digitalt i Mina sidor. Beskeden visas på Mina sidor oavsett om den försäkrade har tackat nej till dem på papper eller inte, samt oavsett om de har en digital brevlåda eller inte – de visas alltid.

Mina meddelanden är en tjänst för säker digital post från myndigheter och kommuner. Genom att skaffa en digital brevlåda kan den försäkrade ta emot en del av de brev som Försäkringskassan skickar ut, till exempel utbetalningsbesked, kontrolluppgift med flera. Kontrolluppgifter finns inte tillgängliga på Mina sidor.

8.2.1 Om den försäkrade inte vill ha utbetalningsbeskedet

Om någon vill att Försäkringskassan endast skickar beskedet till någon annan så går det bra, förutsatt att den person som får utbetalningsbeskedet har rätt att få det, t.ex. på grund av ett godmansförordnande eller en fullmakt.

8.3 Den försäkrade har en ställföreträdare

I avsnittet beskrivs vad som gäller när en person är omyndig, har en god man, har en förvaltare eller har lämnat en fullmakt till en annan person.

8.3.1 Omyndig (underårig)

Beskedet om utbetalning skickas alltid till förmyndaren om den försäkrade inte är myndig (omyndig). Den som är under 18 år är omyndig och får inte själv råda över sin egendom (9 kap. 1 § FB). För barn som har båda föräldrarna som vårdnads-havare är dessa förmyndare (10 kap. 2 § första stycket FB). Om barnet står under vårdnad av bara den ene av sina föräldrar är denne förmyndare (10 kap. 2 § andra stycket FB). Om en underårig inte har någon förmyndare ska rätten förordna en sådan (10 kap. 5 § första stycket FB).

8.3.2 God man

Överförmyndaren eller domstolen kan förordna en god man för en person (11 kap. FB). Försäkringskassan behöver veta om det ingår i godmanskapet att ta emot beskedet om utbetalning. Därför behöver Försäkringskassan en kopia av godmansförordnandet. Försäkringskassan kan skicka beskedet om utbetalning till både den försäkrade och den gode mannen.

Om förordnandet är begränsat, t.ex. till hjälp med att sörja för person, har inte Försäkringskassan rätt att skicka beskedet om utbetalning till den gode mannen.

8.3.3 Förvaltare

Om en försäkrad har en förvaltare ska beskedet om utbetalning normalt skickas till denne. Även i detta fall ska omfattningen av förordnandet vara preciserat, så Försäkringskassan behöver få en kopia av det.

Om förordnandet är begränsat, t.ex. till hjälp med att sörja för person, har inte Försäkringskassan rätt att skicka beskedet om utbetalning till förvaltaren.

8.3.4 Fullmäktig

Normalt skickar Försäkringskassan beskedet om utbetalning till fullmäktigen. Det kan dock finnas undantag om fullmakten inskränker fullmäktigens rätt i denna del. Se vidare avsnitt 6.2 samt vägledning 2004:7, *Förvaltningsrätt i praktiken*.

8.3.5 Annan ställföreträdare

Den försäkrade kan ha kommit överens med exempelvis en redovisningsbyrå om att denne ska ta hand om alla ekonomiska redovisningar. Försäkringskassan kan då skicka besked om insättning till en sådan ställföreträdare under förutsättning att Försäkringskassan får en kopia av avtalet där det framgår att den försäkrade vill att beskedet ska skickas dit. Om avtalet inte omfattar sådana handlingar måste den försäkrade lämna en fullmakt för att Försäkringskassan ska kunna skicka beskedet om utbetalning till någon annan än den försäkrade. Se även kapitel 6 och avsnitt 8.2.4 samt vägledning 2004:7, *Förvaltningsrätt i praktiken*.

8.4 Den försäkrade har ingen fast adress

Om mottagaren saknar fast adress kan Försäkringskassan skicka beskedet om utbetalningen till mottagaren, c/o en annan adress eller med en poste restante-adress. Det är den försäkrades ansvar att lämna uppgift om vilken adress Försäkringskassan ska använda. Om den försäkrade saknar ställföreträdare skickar Försäkringskassan alltid besked om utbetalning i den försäkrades namn.

Om mottagaren inte har något konto och postanvisningen skickas tillbaka till Försäkringskassan måste Försäkringskassan utreda om – och i så fall hur – ersättningen ska betalas ut. Om ersättningen avser en underårig kan den exempelvis betalas ut till ett konto med överförmyndarspärri om Försäkringskassan saknar uppgift om adress till förmyndaren (JO-beslut 4811-2003).

9 Kontrolluppgifter och socialavgifter

Detta kapitel beskriver de grundläggande reglerna om när Försäkringskassan ska utfärda en kontrolluppgift och vem som ansvarar för att betala socialavgifter. Se även Användarhandledning kontrolluppgifter.

9.1 Kontrolluppgifter

Försäkringskassan ska redovisa skattepliktig utbetalad ersättning och innehållen skatt för samtliga förmåner som myndigheten har arbetsgivaransvar för (se 15 kap. 2 och 4 §§ SFL). Samma sak gäller för räntor som har betalats till eller av en försäkrad (17 kap. 1 § SFL). Yrkesskadeenheten inom Försäkringskassan är arbetsgivare för yrkesskadelivränta.

Kontrolluppgiften är årsbunden. Blanketter finns att hämta på www.skatteverket.se.

Försäkringskassan är även redovisningsansvarig för skattepliktigt vårdbidrag. Kontrolluppgifter avseende familjebidrag i form av näringsbidrag ska upprättas av Försäkringskassan, men arbetsgivaren redovisar skatten till Skatteverket.

När det gäller underhållsstödet ska Försäkringskassan utfärda kontrolluppgift för den dagberäknade ränta som en bidragsskyldig förälder får utbetalt från Försäkringskassan när han frias från sitt faderskap. Om en utbetalning är felaktig och ska återkrävas ska Försäkringskassan återkräva nettobeloppet av utbetalningen under förutsättning att felutbetalningen avser innevarande år. När skatten är redovisad till Skatteverket, det vill säga i och med att Försäkringskassan har lämnat kontrolluppgift, har skatten tillgodoräknats den försäkrade eller den återbetalningsskyldige och är inte tillgänglig för Försäkringskassan. Ett krav på återbetalning av ett belopp som har betalats ut för annan tid än innevarande år ska därför omfatta bruttobeloppet.

Skattepliktig inkomst beskattas det år som ersättningen blir tillgänglig för den enskilde. Detta kallas för kontantprincipen. Det innebär att all skattepliktig ersättning som betalas ut från Försäkringskassan redovisas på kontrolluppgiften för det år som ersättningen betalades ut. (Jfr. 10 kap. 8 § IL)

Det är Försäkringskassan som gör alla ändringar av kontrolluppgifter. En kontrolluppgift ska dock inte ändras när Försäkringskassan begär återbetalning av en felaktigt utbetalad ersättning, utan den försäkrade får själv begära sänkt beskattning hos Skatteverket när beslutet om återbetalning vunnit laga kraft.

Försäkringskassan ska utfärda en ny kontrolluppgift när Försäkringskassan ändrar en kontrolluppgift som avser annat än återkrav, och som påverkar beskattningen längre tillbaka i tiden än ett år. Den försäkrade får sedan själv begära hos Skatteverket att beskattningen ska ändras. Skatteverket kan ändra beskattningen för en person sex år tillbaka i tiden (66 kap. 7 § SFL).

9.2 Metodstöd – kontrolluppgifter

Det här metodstödet beskriver när Försäkringskassan ska utfärda kontrolluppgift och vad som kan vara orsakerna till att kontrolluppgiften blir felaktigt upprättad.

När den försäkrade blir beviljad ett bruttobelopp av en skattepliktig ersättning förmedlar Försäkringskassan en del av det beviljade beloppet till Skatteverket. Skatteavdraget tillgodoförs sedan den enskildes skattekonto när kontrolluppgift har

lämnats in, dock senast den 31 januari året efter det år inkomsten betalades ut. Försäkringskassan kan inte längre återföra någon avdragen skatt till Försäkringskassan efter detta datum. Försäkringskassan tar redan vid årsskiftet fram en första kontrolluppgift som skickas till den försäkrade och Skatteverket.

Kontrolluppgiften ligger till grund för den enskildes inkomsttaxering, pensionsgrundande inkomst samt för att den enskilde ska bli tillgodoräknad de skatteavdrag som Försäkringskassan har gjort vid utbetalningar under beskattningsåret. På kontrolluppgiften står hur mycket pengar den försäkrade har fått året innan och hur mycket skatt som dragits av.

9.2.1 Metodstöd – bokföring och öppna poster

Alla utbetalningar, inbetalningar, returer, omföringar och korrigeringar genererar bokföringstransaktioner. Detta gäller även återkravsbeslut som avser innevarande år och bruttokrav som är beslutade före den 1 september 2011. Alla dessa bokföringstransaktioner påverkar den försäkrades kontrolluppgift om det är frågan om skattepliktiga ersättningar.

Försäkringskassan gör regelbundet avstämningar mellan det som är bokfört i ekonomisystemet och det som är registrerat som lokal utbetalning, inbetalning, retur och omföring i förmånssystemet. Det innebär att registreringar i förmånssystemet på ett belopp matchas mot en post i ekonomisystemet på samma belopp. De poster som inte kan matchas blir kvar som öppna poster. Anledningen till att det uppstår öppna poster är i de allra flesta fallen att en handläggare av misstag har lagt in fel uppgifter.

Händelser som genererar öppna poster är:

- Returer som inte har åtgärdats eller blivit dubbelt utbetalda
- Lokal utbetalning som inte har bokförts i förmånssystemet
- (*Lokal utbetalning via Agresso eller Direktutbetalning (Girovision)*)
- Bokförd utbetalning i förmånssystemet som inte har betalats ut till den försäkrade
- Inbetalning eller återbetalning från den försäkrade som inte är bokförd i förmånssystemet

(*Inbetalning aviseras till handläggaren via ärendehanteringssystemet ÅHS*)

- Felregistreringar i förmånssystemet
- Felaktiga utbetalningar till socialnämnd och till Kronofogden.

Den öppna posten visar att det inte är samma information i ekonomisystemet som i förmånssystemet. Det kan innebära att Försäkringskassan redovisat fel inkomst och skatt till Skatteverket vilket genererar fel i den försäkrades kontrolluppgift för berört beskattningsår. Den försäkrade kan då behöva betala kvarsatt till Skatteverket.

9.2.2 Metodstöd – återkrav av nettobeloppet

När den försäkrade blir återbetalningsskyldig för en ersättning som han eller hon fick samma år har Försäkringskassan möjlighet att justera skatten för den försäkrades räkning. Därför krävs den försäkrade bara på nettobeloppet av den felaktigt utbetalda ersättningen.

9.2.3 Metodstöd – återkrav av bruttobeloppet

När den försäkrade blir återbetalningsskyldig för en ersättning som Försäkringskassan inte längre kan återta skatten för, kräver Försäkringskassan att den försäkrade ska betala tillbaka bruttoersättningen.

Försäkringskassan ändrar inte den försäkrades kontrolluppgift. Den försäkrade begär själv ändrad beskattning hos Skatteverket när kravet på återbetalning vunnit laga kraft.

9.3 Socialavgifter

Socialavgifter utgörs av arbetsgivaravgifter eller egenavgifter. Arbetsgivaravgifter betalas av den som betalar ut ersättning för utfört arbete (1 kap. 2 § och 2 kap. 1 § socialavgiftslagen [2000:980]) men det finns några undantag.

10 Preskription av rätten till en ersättning och överlåtelseförbud

I detta kapitel beskrivs reglerna kring preskription av rätten till en ersättning och överlåtelseförbud.

Reglerna om hur långt tillbaka i tiden ett återkrav av felaktig utbetalning kan sträcka sig finns beskrivna i vägledning 2005:3 *Återkrav*. När fordringen preskriberas finns beskrivet i vägledning 2005:2 *Fordringshantering hos Försäkringskassan*.

Observera att de regler som beskrivs i detta kapitel inte ska blandas ihop med de regler som finns om hur långt tillbaka i tiden en ersättning kan beviljas. Det finns till exempel bestämmelser i 42 kap 6 § SFB om arbetsskadeförsäkring om att en ansökan om ersättning ska göras inom sex år från den dag ersättningen avser.

10.1 Utbetalningen

Om en ersättning enligt balken inte har lyfts före utgången av andra året efter det då beloppet blev tillgängligt för lyftning, är fordran på beloppet preskriberad (107 kap 12 § SFB). Det innebär att den som har beviljats ersättning av Försäkringskassan, men inte har tagit emot utbetalningen före utgången av preskriptionstiden förlorar rätten till ersättningen. Om en ersättning har satts in på den berättigades konto har beloppet redan kommit mottagaren till handa och är att jämställa med ett utkvitterat belopp. Rätten till en sådan ersättning blir då inte preskriberad.

10.1.1 Underhållsstöd

Om underhållsstöd inte har lyfts inom sju månader efter utgången av den månad då beloppet blev tillgängligt för lyftning, är fordran preskriberad (107 kap. 14 § SFB).

Om den försäkrade överklagar Försäkringskassans avslagsbeslut och domstolen ändrar beslutet och bestämmer att underhållsstöd ska lämnas räknas sexmånadersperioden från tidpunkten från domstolens beslut (prop. 1995/96:208 s. 89–90).

10.1.2 Barnbidrag

Om barnbidrag inte har lyfts före utgången av året efter det då bidraget blev tillgängligt för lyftning, är fordran på beloppet preskriberad (107 kap 13 § SFB).

Rätten till barnbidrag går förlorad om bidraget ännu inte har betalats ut under året efter det år som det hänför sig till. Detta gäller dock inte om den bidragsberättigande inom den tiden gör gällande sin rätt till bidraget hos Försäkringskassan. (15 kap. 14 § SFB)

10.2 Anmälan eller ansökan om ersättning

I ett mål har FÖD tagit upp frågan om preskriptionstiden ska räknas från den dag betalningen avser, eller från den dag när beloppet är tillgängligt för lyftning eller om dessa tidpunkter är samma sak. FÖD fann att 20 kap. 5 § lagen (1962:381) om allmän försäkring medförde att ett sjukpenningbelopp anses förfalla till betalning redan den dagen som sjukpenningen avser. Därmed skulle preskriptionstiden löpa redan från den dagen. (FÖD 1993:319)

Försäkringskassan måste därför få en anmälan om dagersättning senast före utgången av det andra året efter den dagen som dagersättningen avser. Se vidare FÖD 1988:206.

10.3 Försäkringskassan utreder rätten till ersättning

Så länge frågan om den försäkrades rätt till ersättning är under prövning kan inte ersättningen anses ha förfallit till betalning (FÖD 1987:17). Det innebär att bestämmelsen om preskription inte är aktuell när den försäkrade har gjort en anmälan om ersättning och försäkringsärendet inte är handlagt. Försäkringskassan ska utreda och ta ställning till den begäran som den försäkrade gör under ett pågående ärende. Om det har gått lång tid sedan den försäkrade anmälde sitt anspråk på ersättningen kan det vara svårt att få fram tillräckligt underlag för beslut. Det kan medföra att Försäkringskassan inte kan bevilja ersättning trots att den försäkrade har anmält att han eller hon vill ha en ersättning och ersättningen då inte var preskriberad.

10.4 Överlåtelseförbud

En försäkrad har inte rätt att överlåta en fordran på ersättning från Försäkringskassan, innan den är tillgänglig för lyftning (107 kap. 9 § SFB).

Källförteckning

EU-rätt

Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Rådets förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Lagar och förordningar

Socialförsäkringsbalken

Föräldrabalken

Utsökningsbalken

Ärvdabalken

Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område

Förvaltningslagen (1986:223)

Bokföringslagen (1999:1078)

Inkomstskattelagen (1999:1229)

Lag (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

Lagen (1991:1047) om sjuklön

Socialavgiftslagen(2000:980)

Lagen (2001:111) om införande av socialförsäkringsbalken

Socialtjänstlagen (2001:453)

Lagen (2005:130) om dödförklaring

Lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd

Fängeslag (2010:610)

Skatteförfarandelag (2011:1244)

Lag (2013:513) om ersättning för kostnader till följd av vård i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

Förordningen (1977:284) om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd

Utsökningsförordningen (1981:981)

Förordningen (1982:366) om utbetalning av dagersättning från Försäkringskassan

Barnbidragsförordning (1986:386)

Bostadsbidragsförordningen [1993:739]

Förordningen (1993:1091) om assistansersättning

Förordningen (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga

Förordningen (1996:1036) om underhållsstöd

Förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd

Förordning (2000:1047) om handikappersättning och vårdbidrag

Förordningen (2001:682) om behandling av personuppgifter inom kriminalvården

Förordningen (2002:782) om ansökan och utbetalning av pension m.fl. förmåner

Förordningen (2002:986) om sjukersättning och aktivitetsersättning

Förordningen (2008:975) om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen (2001:453)

Förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare

Skatteförfarandeförordningen (2011:1261)

Förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

Föreskrifter

Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1977:13) kungörelse med vissa verkställighetsföreskrifter angående ersättning enligt lagen (1976:380) om arbetsskade- försäkring och lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd

Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1995:10) om familjebidrag till totalförsvarspliktiga)

Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFSS 1996:12) om inkomstprövning och avstämning vid beslut om bostadsbidrag

Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1996:24) för tillämpning av förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd

Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 2002:36) om sjukersättning och aktivitetsersättning

Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 2004:7) om bilstöd

Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2007:5) om utbetalning till socialnämnden av retroaktivt beviljad periodisk ersättning med stöd av 107 kap. 5§ socialförsäkringsbalken

Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2008:6) om statligt tandvårdsstöd

Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2010:4) om sättet och tiden för utbetalning av vissa socialförsäkringsförmåner m.m.

Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2017:6) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

Pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2011:6) om ansökan om pension och utbetalning av små belopp

Pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2012:2) om levnadsintyg

Pensionsmyndighetens föreskrifter (PFS 2014:8) om avdrag vid institutionsvistelse

Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden

FKRS 2016:06, *Gränsen mellan återkrav och conductio indebiti*

FKRS 2016:08, *Tillämpning av minskningsregeln i 107 kap. 2 § socialförsäkringsbalken*

Förarbeten

Prop. 1974:129, *Kungl. Maj:ts proposition med förslag om förbättrade folkpensionsförmåner och en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern*

Prop. 1988/89:33 *om avgifter för pensionärer vid sjukhusvård*

Prop. 1992/93:30 *om ändring av begreppet arbetsskada*

Prop. 1995/96:208, *Underhållsstöd till barn till särlevande föräldrar, m.m.*

Prop. 2001/02:164, *Socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse på statens bekostnad*

Prop. 2006/07:59, *Vissa sjukförsäkringsfrågor m.m.*

Domar

NJA 1947 s. 634

RÅ 1988 ref. 43

RÅ 2001 ref. 58

RÅ 2007 ref. 21

FÖD 1987:17

FÖD 1988:206

FÖD 1993:319

Kammarrätten i Jönköpings domar den 22 februari 2011 målen nr 1276-10 och 2781-10

Vägledningar

Vägledning (2005:3) *Återkrav*

Vägledning (2005:2) *Fordringshantering hos Försäkringskassan*

Vägledning (2001:9) *Underhållsstöd*

Vägledning (2002:1) *Föräldrapenning*

Vägledning (2012:2) *Handikappersättning*

Vägledning (2003:6) *Assistansersättning*

Vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*

Vägledning 2013:3 *Sjukersättning och Aktivitetsersättning – beräkning, steglös avräkning m.m.*

Vägledning (2004:10) *Bostadsbidrag till barnfamiljer och ungdomar*

Vägledning (2001:10) *Vårdförmåner i internationella förhållanden*

Vägledning (2010:1) *Vårdförmåner med stöd av förordning 1408/71*

Vägledning (2008:2) *Statligt tandvårdsstöd*

Pensionsmyndighetens vägledning (2010:5) *Bostadstillägg och äldre försörjningsstöd*

Övrigt

www.skatteverket.se

Skatteverkets ställningstagande 2011-05-05, dnr 131 302727-11/111

Kronofogdens information om bestämmande av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön, KFM M 2014:2

JO-beslut 4811-2003

Gränssnitt mellan Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan vid handläggning av bostadstillägg